

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту та публічного управління

ВОЙЦЕХОВСЬКА Софія Романівна

**Управління оборотними активами підприємства /
Management of current assets of the enterprise**

спеціальність: 8.03060101 - Менеджмент організацій і адміністрування
магістерська програма - Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю

Магістерська дипломна робота

Виконала студентка групи
МОАм-21
С. Р. Войцеховська

Науковий керівник:
д.е.н., професор Шкільняк М.М.

Магістерську дипломну роботу
допущено до захисту:

"08" лютого 2017 р.

Завідувач кафедри
М. М. Шкільняк

ТЕРНОПІЛЬ - 2017

Тернопільський національний економічний університет**Факультет економіки та управління**

Кафедра менеджменту та публічного управління

Освітній ступінь "магістр"

спеціальність: 8.03060101 - Менеджмент організацій і адміністрування
магістерська програма - Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідуюч кафедрою

М. М. Шкільняк

"20" "11"

2015 р.

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ****ВОЙЦЕХОВСЬКА Софія Романівна**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи**Управління оборотними активами підприємства / Management of current assets of the enterprise**

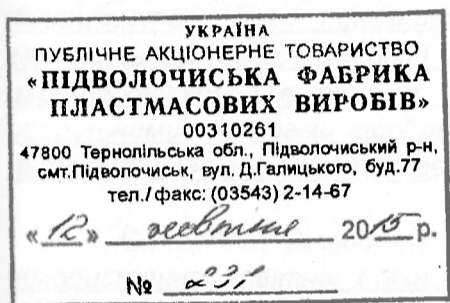
керівник роботи

д.е.н., професор Шкільняк М.М.

затверджені наказом по університету від 3 листопада 2015 р. №629

2. Строк подання студентом закінченої дипломної роботи 28 лютого 2017 р.**3. Вихідні дані до роботи***літературно-пресові дані України, зарубіжжя, навчальні посібники, наукові статті та підручники, журнали та періодичні видання, матеріали мережі інтернет, практичні матеріали досліджуваної організації.***4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)***Розглянути теоретичні аспекти управління оборотними активами, розглянути особливості управління їх основними елементами, провести аналіз діяльності підприємства управління оборотними активами на досліджуваній організації та запропонувати шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами за допомогою інтелектуальних логістичних підходів.***5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)***Таблиці, схеми, рисунки, діаграми.*

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ПІДВОЛОЧИСЬКА ФАБРИКА ПЛАСТМАСОВИХ ВИРОБІВ**
47800 Тернопільська обл. Підволочиський район смт. Підволочиськ
вул. Д.Галицького, 77
Тел (03543) 2-22-65 тел. факс(03543) 2-14-67 Рах. 26005338719 в ТОД ПАТ
« Райффайзен Банк Аваль» МФО 380805

Завідувачеві кафедри
менеджменту та
публічного управління
Шкільняку М.М.

Лист-замовлення
на виконання дипломної роботи

Просимо Вас доручити студентці групи МОАм-11 факультету економіки та управління Тернопільського національного економічного університету Войцеховській Софії Романівні виконання дипломної роботи на тему: «Управління оборотними активами» у зв'язку з її актуальністю для підприємства. Оскільки ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» зацікавлене в дослідженні даної проблематики.

Забезпечимо всією необхідною інформацією для написання роботи.

Голова правління
Рижак Григорій Ананійович

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу студентки групи МОАм-21

Войцеховської Софії Романівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему «**Управління оборотними активами**»

виконану на матеріалах ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»

Актуальність теми: Проявляється в тому, що фінансове становище підприємства, його показники ліквідності й платоспроможності безпосередньо залежать від того, наскільки швидко кошти, вкладені в поточні (оборотні) активи, перетворюються в реальні гроші, тобто підвищення ефективності управління оборотними активами відображає покращення фінансового стану підприємства. У цьому значенні важливим є ефективне управління оборотними активами.

Самостійні розробки і пропозиції автора: В сучасному світі обов'язковим є використання новітніх технологій в системі управління оборотними активами і автор вважає, що в цьому процесі незамінними є логістичні підходи. Він переконаний, що повинно розвиватись логістичне управління оборотними активами на підприємстві, а саме удосконалення даної системи управління на основі методів ABC та XYZ, системи "Мінімум-максимум", JIT (just-in-time), оптимізація обсягу оборотних активів, формування належної стратегії логістичного управління оборотними активами.

Практичне значення роботи: Під час написання роботи автором були вироблені практичні рекомендації з удосконалення управління оборотними активами та застосування відомих зарубіжних моделей управління основними їх видами в умовах української сучасної нестабільної економіки для ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів».

Недоліки: Не виявлено суттєвих недоліків, які б вплинули на зміст роботи.

Загальний висновок: Дана дипломна робота є самостійним науковим дослідженням, містить конкретні пропозиції та рекомендації для управління оборотними активами фабрики, заслуговує оцінку «Відмінно».

Рецензент: **Головний бухгалтер ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»**

(посада, місце роботи, вчене звання, наукова ступінь)

Воронюк Оксана Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

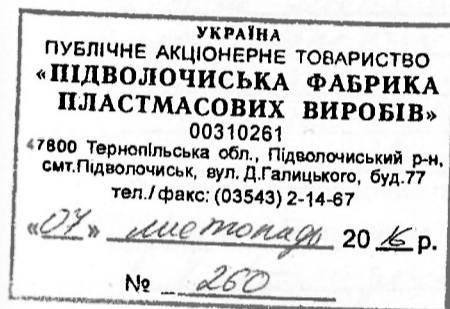

« 23 » січня 2017р.

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ПІДВОЛОЧИСЬКА ФАБРИКА ПЛАСТМАСОВИХ ВИРОБІВ**

**47800 Тернопільська обл. Підволочиський район смт. Підволочиськ
вул. Д.Галицького,77**

**Тел (03543) 2-22-65 тел. факс(03543) 2-14-67 Рах. 26005338719 в ТОД ПАТ
« Райффайзен Банк Аваль» МФО 380805**

Завідувачеві кафедри
менеджменту та
публічного управління
Шкільняку М.М.

Довідка про впровадження

Доводимо до Вашого відому, що результати дослідження Войцеховської Софії Романівни, слухачки магістратури за спеціальністю «Менеджмент організацій і адміністрування» гр. МОАм-21, отримані у процесі виконання дипломної роботи на тему: «Управління оборотними активами», зокрема, розроблений алгоритм імплементації логістичних методів в управлінні оборотними активами буде використаний. А також прийняті до уваги заходи стосовно нових маркетингово-логістичних пропозицій. Розроблені дані мають практичну значимість та будуть запровадженні у діяльності ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів».

Голова правління
Рижак Григорій Ананійович

Тернопільський національний економічний університет
Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту та публічного управління

ВІДГУК

наукового керівника д.е.н., професор Шкільняк М.М.
на дипломну роботу студентки групи МОАм-21

ВОЙЦЕХОВСЬКА Софія Романівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему: **Управління оборотними активами підприємства / Management of current assets of the enterprise**

Актуальність теми: *Актуальність теми: Поглиблено економічного стану підприємства, його кредитоспроможності з огляду на вплив зовнішніх факторів управління оборотними активами. Висвітлено процес управління оборотними активами підприємства, методи управління, що використовуються для збільшення оборотності активів.*

Самостійні розробки і пропозиції автора: *Самостійними розробками автора є вивчення теоретичних питань управління оборотними активами, що може бути використано у дослідженні та нормативній базі управління ними.*

Практичне значення магістерської дипломної роботи: *В роботі практично розглянуто застосування методів управління оборотними активами підприємства.*

Недоліки: *В роботі не було здійснено комплексного аналізу впливу факторів на управління оборотними активами.*

Загальний висновок: *В цілому робота є завершеною дослідницькою та теоретичною, що дозволяє збільшити оборотність активів підприємства. Автор роботи висвітлює процес управління оборотними активами підприємства, методи управління, що використовуються для збільшення оборотності активів.*

Науковий керівник

д.е.н., професор Шкільняк М.М.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

"*04*" лютого 2017 р.

РЕЗЮМЕ

Дипломна робота містить 108 сторінок, 13 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел із 86 найменувань, 9 додатків.

Мета дипломної роботи полягає у вивченні особливостей управління оборотними активами приватного підприємства ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання оборотного активу.

Об'єктом даної роботи є оборотні активи на підприємстві.

Предметом даної роботи є сукупність методів щодо ефективного управління оборотними активами.

Одержані висновки та їх новизна полягають у: розвитку теоретичних аспектів у сфері ефективного управління оборотними активами; виробленні практичних рекомендацій з удосконалення управління оборотними активами та застосування відомих зарубіжних моделей управління основними їх видами у сфері малаго бізнесу в умовах української сучасної нестабільної економіки; пропозиції щодо уніфікації законодавчої бази що стосується управління оборотними активами; залучення логістичних підходів до управління основними видами оборотних активів.

Ключові слова: управління оборотними активами, логістичні підходи до управління оборотними активами, ефективне управління дебіторської заборгованістю, логістичні підходи до управління запасами, ефективне управління грошовими коштами.

RESUME

Thesis contains 108 pages, 13 tables, 7 drawings, a list of sources with 86 titles, 9 applications.

The aim of the thesis is studying management features current assets of private business enterprise Private Corporation "Pidvolochycka fabryka plectmacovyh vyrobiv" and develop practical recommendations position concerning the Increase of efficiency of of current assets.

The object of this work is the current assets in the enterprise.

The subject of this work is a set of methods for effective management of current assets.

The resulting findings and their novelty lies in the development of theoretical aspects in the effective management of current assets; development of practical recommendations to improve the management of current assets and the application of known foreign models control the main type of small business in the conditions of modern Ukrainian unstable economy; proposals for the unification of the legal framework regarding the management of current assets; attracting logistics management approaches major types of current assets.

Keywords: current assets management, logistics management approaches to current assets, effective accounts receivable management, logistics approaches to inventory management, effective cash management.

АНОТАЦІЯ

Войцеховська Софія Романівна. Управління оборотними активами. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.3060101 "Менеджмент організацій і адміністрування". – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2017.

Робота присвячена дослідженню реалізації механізму імплементації логістичного підходу до управління оборотними активами.

У першому розділі розглянуто теоретико-методичні аспекти управління оборотними активами.

У другому розділі проведено аналіз механізму діючої практики в організації оборотних активів на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів».

У третьому розділі запропоновано шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 86 найменувань і 9 додатків. Робота містить 13 таблиць і 7 рисунки.

ANNOTATION

Voitsekhovska Sofia R. Management of current assets of the enterprise. - The Manuscript.

The research is to obtaining the educational qualification of "master" in "Management and administration". – Ternopil National Economic University. – Ternopil, 2017.

Work is devoted to research implementation mechanism for implementing logistics approach to the management of current assets.

The first section deals with the theoretical and methodological aspects of current assets.

The second section analyzes the mechanism of current practice in current assets of Private Corporation "Pidvolochycka fabryka plactmacovyh vyrobiv".

In the third section the ways of improvement the management of current assets.

Thesis work consists of introduction, three chapters, conclusions, list of references of the 86 titles and 9 applications. The work contains 13 tables and 7 figures.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ	7
1.1. Суть та значення оборотних активів в загальній діяльності підприємства.....	7
1.2. Особливості управління основними видами оборотних активів..	15
1.3. Зарубіжні моделі управління оборотними активами.....	28
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»	45
2.1. Діагностика організаційно-економічного стану підприємства...	45
2.2. Аналіз впливу факторів на управління основними видами оборотних активів на досліджуваному підприємстві.....	53
2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів».....	62
Висновки до розділу 2.....	70
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	71
3.1. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами.....	71
3.2. Імплементация логістичної системи в управління оборотними активами.....	79
3.3. Удосконалення законодавчої бази управління оборотними активами.....	88
Висновки до розділу 3.....	95
Висновки	96
Список використаних джерел	101
Додатки	109

ВСТУП

На сучасному етапі відбувається розвиток глобалізаційних процесів у всіх сферах, від культурної до економічної. Також, на сьогоднішній день здійснюється об'єднання господарств всіх країн, іншими словами, відбувається процес інтеграції, в якому Україна бере активну участь.

Така участь, в свою чергу, вимагає нових підходів в управлінні не лише на рівні країни, а й на мікрорівні – рівні підприємства. Основним значенням є створення такого механізму управління на даному рівні, який відповідав би сучасним вимогам ринку, як внутрішнього, так і зовнішнього. Також дана система управління повинна забезпечити відповідний рівень прибутковості самого підприємства.

Актуальність проблеми проявляється в тому, що фінансове становище підприємства, його показники ліквідності й платоспроможності безпосередньо залежать від того, наскільки швидко кошти, вкладені в поточні (оборотні) активи, перетворюються в реальні гроші, тобто підвищення ефективності управління оборотними активами відображає покращення фінансового стану підприємства. У цьому значенні важливим є ефективне управління оборотними активами.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Розвитку теорії та практики управління оборотними активами присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як М.Д. Білик, І.О. Бланк, В.П.Кодацький, М.М. Мазаракі, Л. Г. Соляник, В.В. Бочаров, В.В. Ковальов, М.Н. Крейніна, Є.Ф. Брігхем, Р. Брейлі, Ван Хорн, С. Майєрс, С. Росс, А.Шапіро.

Разом з тим, слід зазначити, що при дослідженні проблем управління оборотними активами недостатньо уваги приділяється витратам, які виникають у процесі управління оборотними активами; не враховуються особливості управління портфелем дебіторської заборгованості; не повною мірою обґрунтовуються логістичні підходи до управління запасами; мають місце недосконалі, застарілі методичні підходи до управління грошовими

коштами та поточними фінансовими інвестиціями. Це спричинило об'єктивну потребу в подальшому розробленні теоретичних і методико-прикладних засад удосконалення управління оборотними активами з урахуванням світового досвіду. Актуальність окреслених вище проблем управління оборотними активами стали основою для вибору теми дисертаційного дослідження, визначили мету, завдання й очікувані практичні результати.

Мета дипломної роботи полягає у вивченні особливостей управління оборотними активами приватного підприємства ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання оборотного активу.

Виходячи з поставленої мети, були сформульовані такі **завдання** даної роботи:

- уточнити суть оборотних активів у сучасних умовах господарювання, визначити роль і місце управління ними в загальній системі управління підприємством;
- обґрунтувати специфіку управління основними видами оборотних активів;
- вивчення зарубіжних моделей управління оборотними активами
- проаналізувати фінансовий стан досліджуваного підприємства та наявну систему функціонального забезпечення управління оборотними активами;
- оцінка ефективності управління оборотними активами;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами;
- рекомендувати нові методичні підходи щодо вдосконалення управління запасами на підприємстві;
- оцінити законодавство у сфері управління оборотними активами та запропонувати шляхи удосконалення.

Об'єктом даної роботи є оборотні активи на підприємстві. **Предметом** даної роботи є сукупність методів щодо ефективного управління оборотними активами.

Методологічною основою дипломної роботи є класичні та сучасні теорії, праці визнаних у світовій науці вчених, нормативні акти загальноєвропейського характеру, національні акти законодавчої та виконавчої влади. Дослідження ґрунтуються на використанні основних положень системного підходу, сучасної теорії фінансів, менеджменту, маркетингу, логістики, економіко-математичних і статистичних методів аналізу.

При проведенні дослідження були використані такі методи: економічного аналізу, методи бухгалтерського й управлінського обліку (при розробці класифікації витрат на управління оборотними активами), метод порівняльного аналізу (при дослідженні моделей управління оборотними активами), метод синтезу (при адаптації досвіду інших країн до специфіки функціонування вітчизняних підприємств), метод таксономічного моделювання (при оцінці впливу постачальників підприємства на рівень формування запасів), експериментальний метод (при апробації запропонованих у дослідженні методик).

Для написання курсової роботи були використані дані звітності підприємства, бухгалтерські дані підприємства, а також численні дослідження Білика М.Б., Бланка І.А., Бондаренка О.С., Душила А.А., Кодацького В.П., та інших авторів. Крім того, були використані матеріали періодичних видань «Економіка і держава», «Актуальні проблеми економіки», «Економіка та підприємництво».

Практична значущість результатів дослідження полягає у виробленні практичних рекомендацій з удосконалення управління оборотними активами та застосування відомих зарубіжних моделей управління основними їх видами у сфері малаго бізнесу в умовах української сучасної нестабільної економіки.

Апробація. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей на тему «Сучасні підходи до розгляду процесу управління оборотними активами» у збірнику тез доповідей Тринадцятої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених на тему: «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації», Тернопіль – ТНЕУ, 2016.

Структура дипломної роботи: матеріал теоретичного й експериментального дослідження викладені в 3-х розділах, що складаються з 9 параграфів, на 108 сторінках; ілюстрованих таблицями, діаграмами й малюнками; бібліографічний перелік включає 86 літературних джерел; у додатках втримується біля 15 аркушів звітних документів підприємства, таблиць, рисунків та зведеної інформації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

1.1. Суть та значення оборотних активів в загальній діяльності підприємства

На кожному етапі розвитку світової економіки загалом та української зокрема існували різні підходи до визначення «оборотних активів». При цьому, дефініція виникла відносно недавно – на початку минулого століття. У змістовому наповненні цього поняття і закладена суть ефективного управління оборотними активами.

Достатньо велика кількість термінів має безліч підходів, «оборотні активи» не став винятком, тому при вивченні джерел на дану тему нами було виявлено різні економічні підходи, щодо сутності цього явища. Це дало змогу ґрунтовніше зрозуміти проблематику об'єкта моєї дипломної роботи.

Щоб краще зрозуміти даний вираз, його можна розділити. Що ж ми отримаємо? «Активи», які знаходяться в обороті. Ми розуміємо, що оборот на мікрорівні – це певний обіг засобів, якими оперує підприємство. Також можна сказати, що оборот як процес постійного руху цих елементів є визначеним, логічним та проходить за певними принципами. Можна сказати, що вони перебувають в постійному русі та проходять стадії кругообігу на підприємстві. Що ж знаходиться в даному обороті? Активи як економічний об'єкт, яким оперує підприємство. Для більш точного аналізу даної категорії всі варіанти визначень різних авторів зведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Варіанти визначень активів підприємства сучасними економістами

№ п/п	Визначення	Джерело (автор)
1.	Активи (assets) - все те, що має економічну цінність	[7, с.43]
2.	Активи - це ресурси підприємства, які принесуть йому вигоди в майбутньому. Вони мають належати підприємству і бути придбаними раніше	[9, с.18]
3.	Активи (майно підприємства) є дзеркальним відображенням капіталу, який у нього інвестований.	[5, с.13]
4.	Активи - економічні ресурси підприємства в формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності для отримання прибутку	[4, с.59]

5.	Активи - це економічні ресурси компанії, котрі мають принести дохід у результаті очікуваних операцій.	[10, с.96]
6.	Активи - ліва частина балансу, що показує, якими ресурсами володіє корпорація	[8, с.89]
7.	Активи (майно підприємства) - сукупність економічних ресурсів, які є в розпорядженні підприємства та які забезпечують отримання прибутку в разі їх корисного використання	[75, с.483]
8.	Активи - це контрольовані компанією ресурси, які є результатом минулих подій і від використання яких вона очікує в майбутньому отримати економічну вигоду	[17, с.53]
9.	Активи - ресурси контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходжень економічних вигод у майбутньому	[4, с.27]

Примітка. Складено автором на основі [7,9,5,4,10,8,75,17]

Як бачимо, майже у всіх визначеннях «активів» чітко окреслюється найважливіша їх визначальна риса - спроможність приносити в майбутньому економічну вигоду підприємству. Однак, виникають суперечності у думках дослідників щодо належності активів підприємству. Так, одні вважають [17, с.53; 17, с.18], що активами являються тільки ті економічні ресурси, які є власністю підприємства. Інші [7, с.43; 4, с.59] під активами розуміють ті економічні ресурси, які хоча і не є власністю суб'єкта господарювання, але ним контролюються та спроможні приносити йому економічні вигоди. Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) до активів належать не тільки активи, які мають фізичну (матеріальну) форму, але й ті, що є свідченням певних прав, контролюються компанією (а не є обов'язково власністю) і від використання яких в майбутньому вона очікує отримати вигоду [4, с.58]. проаналізувавши всі визначення можемо зробити висновок, що активи - це ресурси, які контролюються підприємством в результаті минулих подій, функціонують у матеріальній, нематеріальній, фінансовій формах та, використовуючи які, підприємство очікує отримати економічні вигоди у майбутньому. Таке трактування враховує всі форми функціонування активів, відображає необхідність контролю за ними з боку підприємству та визначає їх роль у діяльності підприємства.

Для більш детального і глибокого пізнання сутності активів їх класифікують за різними ознаками. Пропонуємо таку класифікацію активів (табл. А.1. в додатку А).

Отже, за характером участі у господарському процесі та швидкістю обігу активи поділяються на оборотні та необоротні. Також вказано, що оборотні (поточні) активи це ті активи, які повністю використовуються протягом одного виробничо-комерційного циклу. Та до них відносять:

- виборниці запаси сировини та напівфабрикатів;
- запаси малоцінних и швидкозношуваних предметів;
- обсяг незавершеного виробництва;
- запаси готової продукції;
- дебіторська заборгованість;
- грошові активи;
- короткострокові фінансові вкладення;
- витрати майбутніх періодів.

Як ми бачимо, обґрунтована і повна класифікація оборотних активів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє побудувати правильну систему обліку та аналізу наявності і руху оборотних активів, а також забезпечує ефективне управління цими активами для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

Так, дослідивши різні економічні літературні джерела, можна виділити різні підходи щодо визначення економічної сутності оборотних активів, та інших взаємопов'язаних понять.

Такі економісти як Р. Брейлі та С. Майерс у своїй праці «Принципи корпоративних фінансів» застосовують поняття «оборотні активи», «короткострокові активи», «поточні активи» (current assets) [13, с.740]. На їх думку, поточні активи (короткострокові активи, оборотні активи) - це такі активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти [13, с.744]. На нашу думку, представлене визначення є не зовсім коректним, оскільки грошові кошти включаються до складу

оборотних активів. Так, науковці до оборотних активів відносять грошові кошти, короткострокові цінні папери, рахунки до отримання, запаси сировини та готової продукції. Слід зазначити, що представлений склад оборотних активів є неповним, оскільки не виділено такої їх складової як незавершене виробництво, яка займає проміжне місце між виробничими запасами та готовою продукцією. Відсутність у складі оборотних активів «дебіторської заборгованості» пояснюється тим, що у зарубіжних країнах використовується поняття «рахунки до отримання», коли товари або послуги продаються в кредит [73, с.36].

Аналогічне зауваження можна зробити і щодо визначення поняття «оборотні активи» представленого Зві Боді та Робертом Мертоном у підручнику «Фінанси»: «... суми грошових коштів компанії та всі інші статті балансу, які протягом року передбачається перетворити в гроші» [7, с.114]. Це визначення характеризує, що «грошові кошти» відносяться до складу оборотних активів підприємства, але не є його грошима.

Подібним до визначення поняття «оборотні активи» представленого Зві Боді та Робертом Мертоном є трактування М.Н. Крейніної, за яким оборотні активи - це мобільна частина майна підприємства, тобто вся вартість тих оборотних активів, які при нормальних умовах роботи протягом року (або навіть більш коротшого періоду в межах року) перетворюються в грошові кошти в результаті отримання виручки від реалізації, обігу цінних паперів і т.п. [42, с.35] У даному визначенні акцентується увага на терміні використання оборотних активів, але також грошові кошти не розглядаються як складова оборотних активів.

На думку Є. Брігхема: «оборотний капітал - інвестиція фірми у короткострокові активи - готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей» [14, с.734]. Як бачимо, у даному визначенні науковець не розкриває основні риси оборотних активів, але акцентує увагу на тому, що оборотний капітал відображає вкладення коштів підприємства в оборотні активи.

Відомий економіст Ален Шапіро розкриває склад поточних активів. До них він відносить грошові кошти (cash), вкладення в цінні папери (marketable securities), рахунки до одержання (accounts receivable), запаси (inventory). Різницю між поточними активами (current assets) та поточними зобов'язаннями (current liabilities) науковець називає чистим працюючим капіталом (net working capital). Дослідник підкреслює, що управління чистим працюючим капіталом передбачає прийняття рішень як за поточними активами, так і за поточними зобов'язаннями [77, с.29]. Його точку зору підтримує український дослідник корпоративних фінансів професор В.М. Суторміна [62, с.369].

Белверд Нідлз значну увагу приділяє поділу поточних (оборотних) активів на ліквідні (гроші, короткострокові інвестиції, дебіторська заборгованість та векселі до отримання) та менш ліквідні (запаси) [78, с.309]. Такої ж думки дотримується вітчизняний дослідник питань фінансового рахівництва Рязанова Н.С.. Виділення дебіторської заборгованості у складі оборотних ліквідних активів пояснюється тим, що на підприємствах передбачають отримати кошти від дебіторів за продукцію у найближчому майбутньому. Однак, вітчизняна практика свідчить про те, що значна частка дебіторської заборгованості не погашається вчасно, а тому не може розглядати у складі оборотних ліквідних активів. Це підтверджують і значні обсяги простроченої дебіторської заборгованості у балансах підприємств.

Вітчизняний дослідник проблем управління фінансами підприємств М. Д Білик. у своїй монографії «Управління фінансами державних підприємств» охарактеризовує визначення поняття оборотних активів виробничих підприємств і його подає наступним чином [3, с.161]: «оборотні активи виробничого підприємства характеризують групу мобільних активів із періодом використання до одного року, що безпосередньо обслуговують його операційну діяльність і внаслідок високого рівня їхньої ліквідності мають забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями». В представленому визначенні чітко окреслюється

економічний зміст оборотних активів та акцентується увага на необхідності узгодження їх обсягів з поточними зобов'язаннями. Ми вважаємо такий підхід виправданим, але слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання оборотні активи приймають участь як у операційній діяльності підприємств, так і в інвестиційній і фінансовій. Поряд з цим, М.Д. Білик охарактеризовує поняття валові оборотні активи (весь обсяг оборотних активів незалежно від джерел фінансування) та чисті оборотні активи (різниця між валовою сумою активів та загальною сумою поточних зобов'язань).

Мазаракі А.А., Ушакова Н.М., Лигоненко Л.О. в своїй праці «Економіка торговельного підприємства» ототожнюють поняття поточні активи та обіговий капітал. На їх думку поточні активи або обіговий капітал обслуговують поточну господарську діяльність підприємства, змінюють у її ході свою матеріально-речову форму та переносять вартість на продукцію підприємства [46, с.485]. На нашу думку, представлене визначення цієї категорії є некоректним, оскільки свою вартість на продукцію підприємства-виробника переносить лише частина оборотних активів (виробничі запаси, незавершене виробництво), тобто складові оборотних фондів, підприємства, а не фондів обігу.

Правильно і детально, з нашого погляду, розкрито економічну сутність оборотних активів Бланком І.О. у науковій праці «Управління активами» [4, с.62]. Під оборотними (поточними) активами автор розуміє сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують його поточну виробничо-комерційну діяльність і повністю споживаються протягом одного операційного циклу. Але на нашу думку, у даному визначенні доцільніше б було б акцентувати увагу не на операційному циклі, а на терміні їх використання. Так, поточні фінансові інвестиції включаються до складу оборотних активів, але участі в операційному циклі не приймають.

Згідно з П(С)БО 2 «Баланс», оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені

для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи 12 – тьох місяців з дати балансу [85].

У сучасній економічній літературі використовується досить велика кількість понять, які розрізняються методологічним підходом і серед яких можна виділити такі: «оборотні кошти», «оборотні активи», «оборотні засоби», «поточні активи», «оборотні фонди і фонди обігу» та «оборотний капітал». Багатьма економістами вони не розмежовуються і розглядаються як синоніми. Найчастіше оборотні активи підприємства визначаються як грошові ресурси або група мобільних активів підприємства, із періодом використання до одного року, які безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня ліквідності повинні забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями. Виходячи з цього визначення, бачимо, що оборотні активи підприємства займають вагоме місце в системі управління та потребують значної уваги.

Тому основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати таким чином: забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язане з двома основними фактами. По–перше, швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності. По–друге, управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їхньої складової [6].

Отже, узагальнивши трактування оборотних активів згідно П(С)БО 2 «Баланс» та думки вчених – економістів, спробуємо дати їм власне визначення. На нашу думку, оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, авансовані у виробничі фонди та фонди

обігу, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи дванадцятьох місяців з дати балансу, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції та забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації продукції.

Таке визначення оборотних активів найбільш повно відображає економічну суть даної категорії, вказує на термін використання поточних активів у виробництві та їх значенні для забезпечення безперервності виробничо – господарського процесу.

Підсумовуючи сучасні підходи до змісту категорії «оборотні активи», можна зробити такі основні висновки:

1) оборотні активи є найбільш мобільною складовою всіх активів підприємства;

2) оборотні активи постійно повинні відновлюватися та підтримуватися на достатньому рівні;

3) оборотні активи мають узгоджуватися з обсягом поточних зобов'язань;

4) оборотні активи мають приносити підприємству економічні вигоди (шляхом забезпечення ліквідності, платоспроможності, прибутковості);

5) управління оборотними активами слід здійснювати в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. На підставі проведеного аналізу та узагальнення наукових підходів, сутність категорії «оборотні активи» пропонується викласти у такій редакції: оборотні активи - це мобільна частина активів підприємства, яка використовується протягом одного року у процесі операційної, фінансової, інвестиційної діяльності з метою отримання економічних вигод.

1.2. Особливості управління основними видами оборотних активів

Вдосконалення управління оборотними активами підприємств значною мірою залежить від комплексного розгляду мети такого управління, завдань, вирішення яких дозволить досягти поставленої мети, принципів, на яких має базуватися управління ними, функцій, що виконуватимуться у процесі управління, методів, які доцільно застосовувати.

Основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати наступним чином: забезпечення оптимальних обсягів всіх їх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Для досягнення визначеної мети, управління оборотними активами повинно бути направлено на вирішення певних завдань. До таких завдань, які вирішуються на рівні підприємства стосовно оборотних активів належать:

- визначення оптимального обсягу та структури оборотних активів;
- мінімізація витрат на фінансування та підтримку певного їх обсягу;
- управління чистим оборотним капіталом підприємства;
- забезпечення ліквідності та платоспроможності;
- формування оптимального обсягу товарно-матеріальних запасів;
- управління дебіторською заборгованістю;
- управління грошовими коштами [65]

Не всі економісти підтримують такий поділ завдань, так Островська Г.Й. до найважливіших завдань управління оборотними активами не відносить такі: управління чистим оборотним капіталом підприємства; формування оптимального обсягу товарно-матеріальних запасів; управління дебіторською заборгованістю; управління грошовими коштами. А також доповнює цей список завдань такими положеннями:

- Забезпечення безперервності виробничого процесу;
- Прискорення оборотності оборотних активів;
- Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів;
- Контроль за використанням оборотних активів [51].

На нашу думку, думка другого автора є більш точнішою, адже Шелудько В.М. визначає основними завданнями управління окремими видами оборотних активів, що є не доцільним.

З метою та завданнями управління оборотними активами тісно пов'язані принципи, на яких даний процес повинен базуватися, та функції, здійснення яких забезпечить реалізацію поставлених завдань. Слід зазначити, що в економічній літературі науковцями виділяються принципи, функції управління активами [4, с.76], а принципи та функції управління оборотними активами не обґрунтовуються. На основі опрацьованої літератури до принципів управління оборотними активами можна віднести наступні:

1. Принцип єдності. Згідно цього принципу, управління оборотними активами здійснюється у межах загальної системи управління підприємством, оскільки будь-яке управлінське рішення прямо або опосередковано впливає на все підприємство.

2. Принцип своєчасності. Враховуючи цей принцип кожне управлінське рішення щодо формування та використання кожної складової оборотних активів має прийматися своєчасно та на основі отримання оперативної достовірної інформації.

3. Принцип безперервності. У межах такого принципу, управління оборотними активами може розглядатися як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства.

4. Принцип оптимальності. Виходячи з цього принципу, кожне управлінське рішення щодо визначення обсягів оборотних активів та всіх їх складових направляється на їх оптимальне співвідношення.

5. Принцип раціональності. Цей принцип означає, що усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями виробничого процесу підприємства.

До основних функцій управління оборотними активами можна віднести загальні, але пристосовані до специфіки об'єкта дослідження:

1. Контрольну. Реалізація цієї функції пов'язана зі створенням системи постійного контролю за обсягами оборотних активів і, в результаті, за станом ліквідності та платоспроможності підприємства.

2. Стабілізуючу. В процесі реалізації цієї функції повинен забезпечуватися достатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, що є досить важливим для стабільного його функціонування та подальшого розвитку.

3. Аналітичну. Реалізація цієї функції забезпечує проведення постійного аналізу стану оборотних активів та всіх їх складових, порівняння обсягів оборотних активів з поточними зобов'язаннями, дослідження їх динаміки, здійснення аналізу факторів, які впливають на стан оборотних активів.

Успішна реалізація процесу управління оборотними активами значною мірою залежить від врахування факторів, які впливають на обсяги оборотних активів, обґрунтування напрямів та етапів його здійснення. З'ясування зазначених характеристик вимагає попереднього дослідження економічної сутності складових оборотних активів.

У бухгалтерському балансі до оборотних активів відносять [16, с. 43]:

– матеріально – речові цінності, які використовуються у тому чи іншому виді діяльності як предмети праці: сировина і матеріали, комплектуюча продукція, запасні частини, паливо;

– продукти праці: готова до реалізації продукція, товари (на складах постачально – збутових, торгівельно – закупочних та інших торгівельних організацій), напівфабрикати власного виробництва, а також продукція незавершеного виробництва (продукція, яка не пройшла весь технологічний цикл обробки: вироби не укомплектовані, які не пройшли випробувань та технічну прийомку, незавершені роботи);

– засоби праці, які приносять дохід або які експлуатуються в інших цілях менш 12 місяців, а також основні засоби вартістю менш 1000 грн.;

– грошові кошти, які включають гроші в касі підприємства, на

розрахунковому рахунку та інших банківських рахунках, у тому числі на валютному рахунку (готівка);

– дебіторська заборгованість, яка утворюється у вигляді грошових боргів підприємству за відпущені покупцям і замовникам продукцію, товари (виконані роботи, зроблені послуги) на умовах і за вартістю, обумовлених господарським договором, до моменту їх оплати;

– короткострокові фінансові вкладення – вкладення підприємства у короткострокові ліквідні цінні папери (акції, облігації, сертифікати), придбані для отримання доходів у строк, який не перевищує один рік, а також у наданні короткострокових (до року) позик іншим господарським суб'єктам.

У таблиці 1.2 представлені основні ознаки поділу оборотних активів на певні елементи та автори, які підтримують такий поділ.

Таблиця 1.2

Елементи оборотних активів підприємства

№ п/п	Автори, які підтримують даний поділ	Ознаки поділу оборотних активів	Елементи оборотних активів
2.	Берехтіна Л.О. Подерьогін А.М Носов П.Л. Чухно І.С.	Залежно від участі в кругообігу	оборотні активи у сфері виробництва оборотні активи у сфері обігу
3.	Берехтіна Л.О. Сікора І.А. Носов П.Л. Чухно І.С.	В залежності від фінансових джерел формування	валові чисті власні
4.	Берехтіна Л.О. Носов П.Л. Чухно І.С.	За періодом функціонування	постійні оборотні активи змінні оборотні активи
5.	Подерьогін А.М Носов П.Л. Чухно І.С.	За характером планування та регулювання	нормовані ненормовані

Продовження табл. 1.2

6.	Берехтіна Л.О. Подерьогін	За видами розрізняють	запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів запаси готової продукції
----	------------------------------	-----------------------	--

	А.М Сікора І.А. Носов П.Л. Чухно І.С.		дебіторська заборгованість
			грошові кошти
7.	Чухно І.С.	Залежно від часу перебування в кругообігу	початкові
			функціональні
			накопичені
8.	Сікора І.А. Носов П.Л. Чухно І.С.	За ступенем ліквідності	абсолютно ліквідні
			швидколіквідні
			малоліквідні
9.	Носов П.Л. Чухно І.С.	Залежно від форми функціонування	грошова форма
			речова форма
10.	Сікора І.А. Носов П.Л. Чухно І.С.	За ризиком вкладення оборотних активів	оборотні активи з високим ризиком вкладення
			з середнім ризиком вкладення
			з мінімальним ризиком вкладення
11.	Сікора І.А. Носов П.Л. Чухно І.С.	Залежно від ступеня захищеності від інфляції	оборотні активи, що не піддаються інфляційним втратам
			що піддаються інфляційним втратам

Примітка. Складено автором на основі [50,83,84]

З таблиці 1.3 видно, що найбільше авторів згодні з поділом оборотних активів на:

- запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
- запаси готової продукції;
- дебіторська заборгованість;
- грошові кошти;
- інші види оборотних активів.

Тому можна вважати цю класифікацію найточнішою. Але вивчивши запропоновані елементи нами було замічено, що матеріально – речові цінності та продукти праці розділені на окремі групи. Хоча більшість економістів до запасів відносять і сировину, матеріали, комплектуючі, запасні частини, паливо, і готову до реалізації продукцію, товари, напівфабрикати власного виробництва та продукція незавершеного виробництва.

Врахувавши ці особливості, було прийнято рішення про перегрупування елементів оборотних активів. Ми пропонуємо поділити їх на дебіторську заборгованість, грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції та запаси.

У сучасних умовах господарювання поняття «дебіторська заборгованість» теоретики та практики визначають по-різному (Додаток Б, рис. Б.1).

Західні економісти [1,22,44] під дебіторською заборгованістю розуміють заборгованість покупців у результаті отримання ними товарів, робіт, послуг на умовах відстрочки платежів. Вітчизняні економісти сутність дебіторської заборгованості визначають неоднаково. Деякі з них [5,13,21] дотримуються точки зору західних економістів і стверджують, що вона являє собою зобов'язання перед підприємством лише покупців за отримані товари, роботи, послуги. Інші [15,68,72] розглядають дебіторську заборгованість дещо ширше, а саме - як борги перед підприємством юридичних та фізичних осіб. Ми вважаємо, що для вітчизняної економіки виправданим є останній підхід, оскільки у відповідності з П (С) БО у складі оборотних активів підприємств [19, П (С) БО 2, п.26-32] виділяється дебіторська заборгованість:

- 1) за товари, роботи, послуги,
- 2) за розрахунками з бюджетом,
- 3) за виданими авансами,
- 4) з нарахованих доходів,
- 5) із внутрішніх розрахунків,
- 6) інша поточна дебіторська заборгованість.

Тому доцільно зробити висновок, що дебітори можуть заборгувати підприємству не тільки гроші але й інші активи. Однак, на нашу думку, у визначеному підході необхідно обов'язково акцентувати увагу на даті її виникнення, тобто дебіторська заборгованість - це заборгованість підприємству на певну дату юридичних та фізичних осіб.

Поряд з дебіторською заборгованістю у складі оборотних активів підприємств важливе місце займають грошові кошти. В економічній теорії та практиці сутність даного поняття трактується по-різному. Для полегшення аналізу представимо визначення даного поняття див. в додатку Б, рис.Б.2.

На думку деяких економістів в складі грошових коштів виділяють кошти, які знаходяться в підзвітних осіб. З нашої точки зору це твердження є невірним, оскільки заборгованість підзвітних осіб відноситься до складу дебіторської заборгованості підприємства. Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що обґрунтованою є думка, за якою до грошових коштів відносяться гроші в касі, на поточних та інших рахунках підприємства, які можуть бути використані у будь-який момент часу.

Наступною складовою оборотних активів є короткострокові (поточні) фінансові інвестиції. Обґрунтування економічного змісту поняття «короткострокових фінансових інвестицій» сучасними дослідниками подано в додатку Б, рис. Б.3.

Як бачимо, поняття «поточні фінансові інвестиції» науковці визначають однаково. Однак, одні автори його розглядають з точки зору здійснення підприємством вкладень у короткострокові цінні папери, а інші - з точки зору наявності у підприємства ринкових цінних паперів у результаті здійснення вкладень. Ми вважаємо, що для вітчизняної практики більш обґрунтованим є перший підхід, оскільки розміщені підприємством тимчасово-вільні кошти на строкових депозитах у банках є його поточними фінансовими інвестиціями, але підприємство, у даному випадку, ніякими цінними паперами не володіє.

Поряд з дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями до складу оборотних активів підприємств відносять і запаси, які на відміну від вище охарактеризованих складових функціонують у матеріальній формі. У сучасній економічній науці зустрічаються різні підходи, пов'язанні з обґрунтуванням сутності та складу запасів підприємств. Це обумовлюється видом економічної діяльності підприємств, особливостями їх господарської діяльності, стадіями операційного циклу. Визначення поняття «запаси», які використовують у

своїх працях різні зарубіжні та вітчизняні економісти приведені в додатку Б, рис. Б.4.

Як бачимо, незважаючи на деякі відмінності, що мають місце у наведених визначеннях, більшість авторів до запасів відносять:

- 1) сировину та матеріали;
- 2) незавершене виробництво;
- 3) готову продукцію;
- 4) товари.

Для накопичення інформації про запаси та відображення операцій по них у Плані рахунків передбачено другий клас рахунків “Запаси”. Рахунки цього класу відповідають основним видам запасів, які відображаються у Балансі за встановленою ПБО 2 формою (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Відображення інформації про запаси у Балансі та Плані рахунків за ПБО

Статті Балансу		Рахунки Плану рахунків	
Назва статті	Код рядка	Назва рахунку	Код рахунку
Запаси:			
виробничі запаси	100	Виробничі запаси	20
		Сировина й матеріали	201
		Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	202
		Паливо	203
		Тара й тарні матеріали	204
		Будівельні матеріали	205
		Матеріали, передані в переробку	206
		Запасні частини	207
		Матеріали сільськогосподарського призначення	208
		Інші матеріали	209
		Малоцінні та швидкозношувані предмети	22

тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	Тварини на вирощуванні та відгодівлі	21
		Молодняк тварин на вирощуванні	211
		Тварини на відгодівлі	212
		Птиця	213
		Звірі	214
		Кролі	215
		Сім'ї бджіл	216
		Доросла худоба, що вибракувана з основного стада	217
		Худоба, що прийнята від населення для реалізації	218
		незавершене виробництво	120
За видами виробництва			
Напівфабрикати	25		
За видами напівфабрикатів			
Брак у виробництві	24		
готова продукція	130	Готова продукція	26
		За видами готової продукції	
		Продукція сільськогосподарського виробництва	27
		За видами готової продукції	
товари	140	Товари	28
		Товари на складі	281
		Товари в торгівлі	282
		Товари на комісії	283
		Тара під товарами	284
		Торгова націнка	285
		Транспортно-заготівельні витрати	289

Примітка. [85]

Класифікація запасів по рахунках для кожного підприємства залежить від місця запасів у процесі виробництва (або надання послуг). Облік виробничих запасів, які належать підприємству (в тому числі і тих, що знаходяться в дорозі та в переробці), ведеться на рахунку 20 «Виробничі запаси».

Наявність запасів будь якого виду має як негативну так і позитивну сторони. Порівняння плюсів та мінусів утримання запасів на підприємстві показано в таблиці 1.4.

Переваги та недоліки утримання запасів

Переваги	Недоліки
втрати від простоювання виробництва	вони являються замороженими фінансовими засобами
можливість відсутності товару в момент попиту на нього	Потребують витрати на утримання спеціалізованих приміщень
закупівля дрібних партій товарів по вищих цінах, при вищих транспортних витратах	оплата праці спеціалізованого персоналу ризик псування і розкрадання

Примітка. Складено автором на основі [51, 84]

Саме тому, пошук раціонального способу управління запасами є одним з завдань управління оборотними активами. Вирішення цього завдання дозволяє забезпечити безперебійність виробничого і торгівельного процесу при мінімальних витратах на утримання запасів.

З урахуванням економічної сутності дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, запасів можна констатувати, що ефективне управління оборотними активами значною мірою залежить від врахування особливості кожної їх складової. Саме тому управління оборотними активами вітчизняних підприємств слід здійснювати шляхом реалізації трьох процесів: 1) управління дебіторською заборгованістю, 2) управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями, 3) управління запасами

А також, можна зробити висновок, що оборотні активи знаходяться в постійному русі (кругообігу), особливості якого обумовлені специфікою формування операційного циклу підприємства. Під операційним циклом прийнято розуміти період повного обертання всієї суми оборотних активів підприємства, в процесі якого відбувається зміна окремих його видів.

Елементи оборотних активів, які було розглянуто є складовими безперервного потоку різноманітних господарських операцій. У процесі діяльності підприємства окремі складові оборотних активів знаходяться на різних стадіях і в різних формах, які представлені у додатку В, на рис В.1, рис В.2.

На початковій стадії (постачання) обороту оборотні активи у формі

грошових коштів переходять у форму товарів, тобто закуповується сировина, матеріали, комплектуючі, які формують собою перед виробничі запаси. Після чого оборотні активи переходять у виробничу форму та ми отримуємо або незавершене виробництво (яке повертається у форму запасів до потреби), або готову продукцію. Товар може бути відвантажений але ще або не оплачений, або тільки авансований, тоді оборотні активи переходять у дебіторську заборгованість. Якщо ж готова продукція реалізується то ми отримуємо грошові кошти, які в майбутньому можуть бути інвестовані, тобто перейти у форму короткострокових інвестицій, або ж знову вліті в купівлю матеріалів та сировини для нового циклу виробництва.

Характерною особливістю оборотних коштів є те, що при нормальному функціонуванні підприємства вони не залишають виробничу сферу – оборотні кошти не витрачаються, а авансуються в різноманітні види поточних затрат підприємства.

З метою забезпечення ефективного, цілеспрямованого управління оборотними активами вони потребують певного поділу. Детальне вивчення елементів, які входять до оборотних активів дало змогу зрозуміти, що кожен із них особливий та вимагає окремого підходу в управлінні. Для досягнення максимальної ефективності роботи всього підприємства потрібно не забувати, що лише цілісна робота може дати результат.

Отже, економічно обґрунтований поділ оборотних активів є важливою передумовою успішної організації бухгалтерської та управлінської діяльності, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість оперативного аналізу і прогнозування, що в кінцевому підсумку впливає на обґрунтованість управлінських рішень.

Управління оборотними активами становить найбільш велику частину фінансового менеджменту у всій системі управління використанням активів підприємства. Це пов'язано з існуванням великої кількості елементів активу, що формуються за рахунок оборотного капіталу, необхідних індивідуалізації управління. Важливість виявляється і високою динамікою трансформації

видів оборотних активів; високою роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельністю та інших цільових результатів фінансової діяльності підприємства. Існує перелік етапів управління оборотними активами (Додаток Г, рис. Г.1).

В першу чергу (І етап) необхідно провести аналіз використання оборотного капіталу в операційному процесі підприємства в попередньому періоді. Для цього розглядається динаміка загального обсягу оборотного капіталу, динаміка складу оборотних активів підприємства, сформованих за рахунок оборотного капіталу. Аналіз складу оборотних активів підприємства за окремими їх видами дозволяє оцінити рівень їх ліквідності.

Результати дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотним капіталом підприємства і виявити основні напрямки його збільшення в майбутньому періоді [76, с. 312] На наступному етапі (ІІ етап) відбувається визначення основних підходів до формування оборотних активів за рахунок операційного капіталу підприємства. Теорія фінансового менеджменту розглядає три основні підходи до формування оборотних активів підприємства:

- консервативний підхід - передбачає створення високих розмірів резервів оборотного капіталу на випадок непередбачених складнощів у забезпеченні підприємства сировиною і матеріалами, погіршення умов виробництва, затримки інкасації дебіторської заборгованості і т.д. ;
- помірний - спрямований на забезпечення повного задоволення поточної потреби в усіх видах оборотних активів і створення нормованих страхових їх розмірів;
- агресивний - полягає в мінімізації усіх форм страхових резервів за окремими видами цих активів.

В остаточному підсумку всі ці підходи визначають суму цього капіталу і рівень його капіталомісткості по відношенні до обсягу операційної діяльності.

На III етапі відбувається оптимізація обсягу оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного типу політики формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності і ризику використання оборотного капіталу.

Оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотного капіталу, використовуваних в операційному процесі, відноситься до IV етапу. Це є основою для управління його оборотністю в процесі використання.

На наступному, V етапі відбувається забезпечення необхідної ліквідності використовуваних активів, сформованих за рахунок оборотного капіталу.

На заключному етапі забезпечується збільшення рентабельності оборотного капіталу. Його розмір повинен генерувати певний прибуток при його використанні у виробничо-збутовій діяльності.

Складовою частиною процесу управління оборотного капіталу є забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів для формування ефективного портфеля короткострокових фінансових вкладень. Цілі і характер управління окремими видами оборотних активів, сформованого за рахунок операційного капіталу, мають суттєві відмінні риси.

Тому, на підприємстві з великим обсягом використовуваного оборотного капіталу розробляється самостійна політика управління окремими видами оборотних коштів (запасами ТМЦ, дебіторською заборгованістю і грошовими активами).

Розглянуті етапи управління оборотними активами дає можливість будувати різноманітні моделі для ефективного використання наявних ресурсів будь-якого підприємства.

1.3 Зарубіжні моделі управління оборотними активами

В управлінні, щоб утримати свою цілісність і здатність функціонувати, підприємство повинно відповідати на кожен зовнішній і внутрішній вплив відповідною протидією, причому в потрібний момент.

Для більш детального вивчення проблеми ефективного управління необхідно розглянути особливості зарубіжних моделей управління окремими видами оборотних активів, які можна розділити на три основні види:

- моделі управління запасами;
- моделі управління дебіторською заборгованістю;
- моделі управління грошовими коштами.

1. Моделі управління запасами.

Управління запасами, необхідних для процесу виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів і готову продукцію), означає, перш за все, визначення потреби в цих запасах, що забезпечують безперебійний виробничий процес і реалізацію певної потреби фірми у фінансових ресурсах для створення конкретних видів запасів і нормування.

Існують різні економіко-математичні моделі управління запасами. У загальному вигляді їх можна поділити на чотири групи: стохастичні, детерміновані, статистичні та динамічні моделі. Розглянемо зміст кожної з них.

До класу стохастичних моделей належать ті, в яких потреба є невизначеною, ймовірнісною величиною. У таких моделях потреба змінюється на початку кожного даного періоду і розподіл потреби за періодами має незалежних характер. У даній системі T (період поновлення запасів) – стала; P_1, P_2, P_3 (розмір замовлень) – окремі замовлення (рис 1.1). За умови використання даної системи контролю запасів надходження товарів відбувається через рівні регулярні проміжки часу, що постійно повторюються (періоди перевірки наявності запасів). При кожній перевірці запасів визначають готівковий залишок, після чого оформляють замовлення,

розмір якого залежить від інтенсивності споживання матеріалів. Розмір замовлення дорівнює максимальному запасу за вирахуванням поточного рівня запасів у момент перевірки матеріалів (1.1)

$$q = q_{\max} - q_r + q_{\text{стр}} \quad (1.1)$$

де q – розмір замовлення;

q_{\max} – максимальний рівень замовлення

q_r – фактичний об'єм запасу у момент замовлення (перевірки матеріалів);

$q_{\text{стр}}$ – страховий запас, що встановлюється в залежності від наявних ризиків постачання, в окремих випадках він може бути відсутнім.

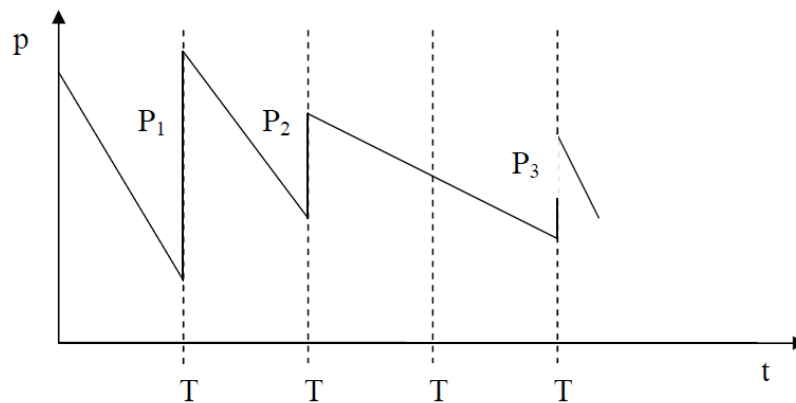

Рис. 1.1. Система оперативного управління запасами

Примітка. Наведено за [29,30]

Обсяг, що замовляється, перевищує економічне замовлення у разі, якщо фактичний попит вищий за очікуваний. І навпаки, розмір замовлення буде меншим, якщо попит є нижчим від очікуваної середньої величини. Таким чином, при використанні періодичної системи регулювання запасів інтервал часу між замовленнями залишається постійним, а розмір замовлення міняється залежно від інтенсивності споживання, тобто є змінною величиною. Дана система широко використовується в компаніях США.

Перевагою розглянутої системи є її простота – регулювання здійснюється один раз впродовж усього інтервалу між постачаннями. До недоліків системи належать: необхідність робити замовлення навіть на незначну кількість матеріалу; виникнення небезпеки вичерпання запасів при

непередбаченому інтенсивному їх споживанні до настання чергового моменту замовлення. Тому система з фіксованою періодичністю замовлення використовується за умови нестійкого попиту, якщо існує можливість часто і різко змінювати обсяги замовлень.

Детерміновані моделі включають параметри, які встановлюються досить точно. Це вартість, ціни, потреба в матеріалах, складські витрати та ін. Модель виражає залежність величини партії від співвідношення певних елементів [74, с. 188]. Прекрасним представником даної групи є Модель Вілсона. Це один з найстаріших класичних планування виробництва моделей. База, що використовується для визначення цієї кількості замовлення також відомий як EOQ модель, Wilson формули або Andler формули. Модель була розроблена Фордом У. Харрісом в 1913 році [80], але Вілсон, консультант, який застосував його в дії на реальному підприємстві Америки [81].

Також до даних моделей управління запасами можна віднести такі види систем:

Система з фіксованим рівнем замовлення при періодичній перевірці фактичного рівня запасів (з пороговим рівнем запасу) (T – стала; P – стала) (рис 1.2) – дана система контролю запасів передбачає встановлення так званого порогового (страхового) рівня запасів. Перевірка рівня запасів здійснюється через рівні проміжки часу, рішення про поповнення запасів приймається лише в тому випадку, коли рівень запасів дорівнює або є нижчим за встановлений пороговий рівень. При цьому запаси завжди поповнюються на одну й ту ж саму кількість товарів. Таку систему контролю запасів доцільно використовувати при малих відрізках між перевірками стану запасів, якщо існує можливість затримки доставки.

Система з фіксованим рівнем замовлення при безперервній перевірці фактичного рівня запасів (з пороговим рівнем запасу) (P – стала; T_1, T_2, T_3 – випадкові періоди часу між окремими замовленнями) (рис 1.3) – при використанні даної системи контролю запасів також, як і в попередньому

випадку встановлюється пороговий (страховий) рівень запасів,

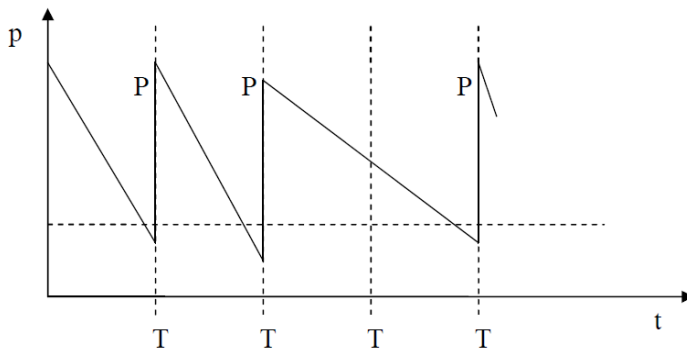

Рис. 1.2. Система з фіксованим рівнем замовлення при періодичній перевірці фактичного рівня запасів

Примітка. Наведено за [22,43]

проте, відмінністю є те, що поновлення запасів відбувається тоді, коли їх рівень досягає встановленого порогового значення. Така система є ефективною при значному розриві в часі між формуванням замовлення на доставку і доставкою товарів при нестійкому попиті.

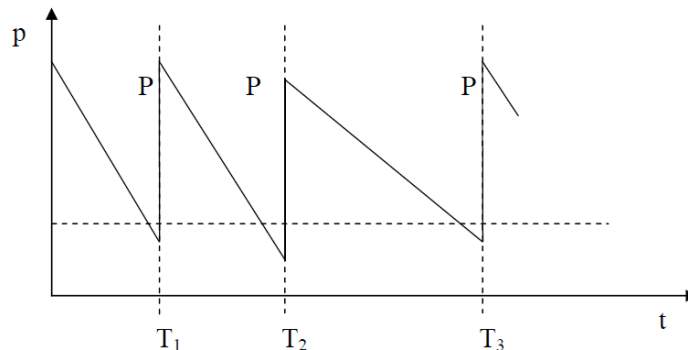

Рис. 1.3. Система з фіксованим рівнем замовлення при безперервній перевірці фактичного рівня запасів (з пороговим рівнем запасу)

Примітка. Наведено за [22,43]

Система з двома рівнями при періодичній перевірці фактичного рівня запасів (з пороговим рівнем) (T – стала; P_1 , P_2 , P_3 , – окремі замовлення) (рис. 1.4) – використання останньої системи контролю запасів передбачає перевірку їх стану через фіксовані відрізки часу. При цьому встановлюються два порогові рівні – максимально можливий рівень запасів та мінімальний (страховий) рівень. Якщо, при перевірці обсяг запасів досяг мінімального

(страхового) рівня, то здійснюється їх поповнення до максимального рівня. Така система контролю запасів покликана забезпечити фірму від можливих затримок при доставці товарів, за умови обмеженості складських площ.

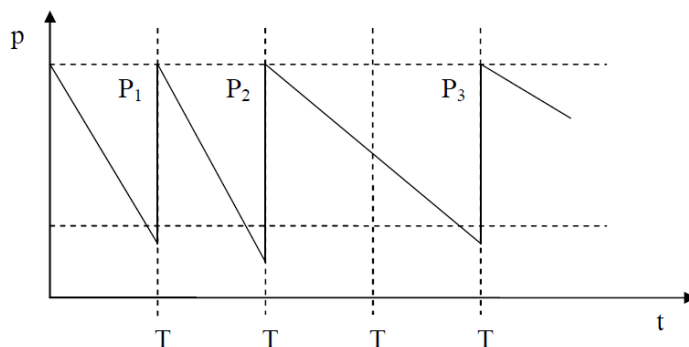

Рис. 1.4. Система з двома рівнями при періодичній перевірці фактичного рівня запасів (з пороговим рівнем)

Примітка. Наведено за [22,43]

При статичній моделі вибір оптимальної стратегії не є визначальною умовою управління запасами. Для масових потоків матеріальних цінностей, що володіють невеликою вартістю, зазвичай можна обмежитися наближеними розрахунками, що дозволяє використовувати статичні моделі. Якщо розмір запасу спочатку першого періоду являє собою певну величину, то в силу наявності випадкового попиту розміри запасів на початку наступного періодів утворюють послідовність випадкових величин X_1 , X_2 і т.д., оскільки передбачається, що розподіл попиту одинично в усіх періодах.

Система рівномірних поставок (T – стала; P - стала) (рис. 1.5) – відповідно до даної системи контролю запасів, через фіксовані відрізки часу здійснюється поновлення запасів на однакову кількість. Ця система притаманна німецьким підприємствам, які мають сталу економічну ситуацію.

Дана система використовується при відсутності проблем із складськими приміщеннями, можливих проблемах із постачальниками чи потенційним дефіцитом товару на ринку. Вона спрямована в більшій мірі на накопичення запасів.

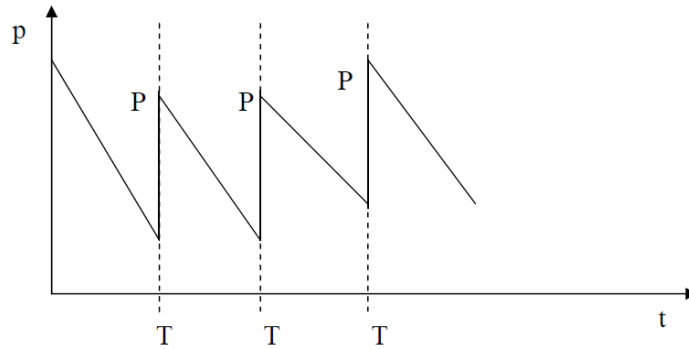

Рис. 1.5. Система рівномірних поставок

Примітка. Наведено за [22,43]

Система поповнення запасів до максимального рівня (T – стала; P_1, P_2, P_3, P_4 —окремі замовлення) (рис. 1.6) – особливістю даної системи контролю запасів є те, що їх поповнення здійснюється через рівні проміжки часу до якогось певного фіксованого рівня. Може використовуватися при обмежених складських площах.

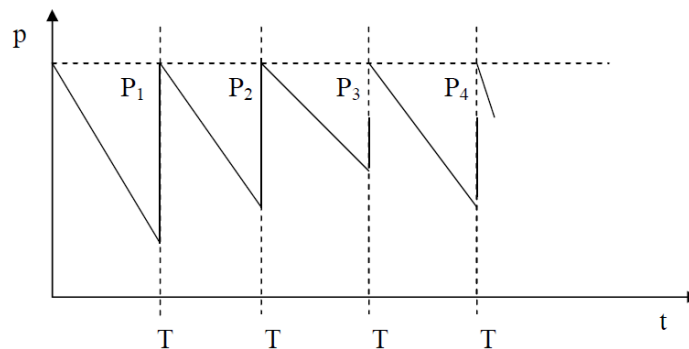

Рис. 1.6. Система поповнення запасів до максимального рівня

Примітка. Наведено за [22,43]

Наведені вище схеми управління запасами в більшості своїй застосовні до рішень задач, що відносяться до масових потоків переважно малоцінних товарів. Відносно дорогих товарів, що мають відносно невеликий попит, проводяться більш складні розрахунки. Якщо з товарами масового попиту не виникає проблема закупівель та поповнення запасів, то відносно дорогих товарів в потрібний момент на складі може не виявитися запитуваної матеріалу. При цьому даний товар можуть запитувати декілька споживачів. У

цих випадках виникає проблема дефіцитності, яка вирішується за допомогою методів динамічного програмування.

При використанні динамічної моделі оптимальна стратегія поповнення визначається при дотриманні наступних умов: визначаються транспортні витрати по переміщенню з одного етапу на інший пропорційно кількості переміщуваного матеріалу; витрати з утримання запасів і втрати через дефіцит, що обчислюються по кожному підприємству протягом кожного окремого періоду. Вони є функцією величини запасу на даному етапі.

До динамічних моделей сміливо можемо віднести ABC метод управління запасами. Оскільки цей метод ґрунтується на так званому методі Парето (20/80, «великого пальця»), згідно з яким п'ята частина (20 %) від всієї кількості об'єктів дає зазвичай приблизно 80 % результатів. Відповідно внесок решти 80 % становить лише 20 %.

Метод ABC – це спосіб нормування і контролю за станом запасів, який полягає в розділенні номенклатури (N) товарно-матеріальних цінностей, які підпадають під реалізацію, на три нерівномірних підмножини А, В, С на основі деякого формального алгоритму [22].

Найпоширеніший алгоритм передбачає наступну послідовність дій: суму внеску всіх товарів ділимо на кількість товарів; товари, сума внесків яких перевищує отримане число у 6 разів – відносимо до групи товарів А; в підгрупу С включаємо товари, внесок яких в 2 і більше разів менший за отриманий результат; всі інші товари відносимо до групи В. Отримана група товарів А – небагаточисельна група найважливіших товарів, розмір запасів по яких потрібно постійно контролювати, точно визначати витрати, пов'язані із закупівлею, доставкою і зберіганням, а також розмір і момент замовлення. Товари групи В – займають середню в плані важливості позицію; за ними здійснюється звичайний контроль і збір інформації про можливе поновлення запасів. Товари групи С – найчисленніші товари, на долю яких припадає найменша частина всіх коштів вкладених в запаси; розрахунки розміру і

періоду замовлення не ведуться; поповнення запасів реєструється, але рівень запасів не відслідковується.

Отже, при ABC – аналізі визначальне місце при віднесенні товарів до тієї чи іншої групи має розмір внеску певного товару. Таким чином, завданням методу ABC є виділення об'єктів першої ваги, яким потрібно приділяти найбільше уваги, і другорядних об'єктів, вкладення коштів в які є недоцільним.

Також у сучасних умовах широко поширеним динамічним методом управління даним видом оборотних активів є модель «точно в строк» (JIT - just-in-time). Дана система вперше була застосована на японській компанії «Тойота» і одержала широку популярність як система «Канбан». У відповідності з цим методом управління запаси придбаваються і вводяться у виробництво саме в той момент, коли в них виникає необхідність, що дозволяє значно скоротити обсяги запасів, але вимагає високого рівня координації між виробником і постачальниками щодо строків поставки та обсягів партії. Застосування методу «точно в строк» веде не тільки до скорочення запасів, але й до підвищення продуктивності і гнучкості виробництва, поліпшення якості продукції [22].

Однак, застосування цього методу закупівель при сучасному динамічному економічному стані української економіки досить не виправданий та можливий лише за умов:

- Злагодженої системи виробництва;
- Своєчасної та достовірної інформації про стан ринку;
- Надійних постачальників;
- Ефективного оперативного маневрування запасами (постійним моніторинг).

Одним з найскладніших етапів робіт після вибору системи поповнення запасів є кількісне визначення розміру замовлення, а також інтервалу часу, через який замовлення буде повторюватися. Оптимальний розмір партії товарів, що постачаються, і, відповідно, частота їх завезення

залежать від об'єму попиту (обороту), транспортно-заготівельних витрат та витрат на зберігання запасів.

В якості критерію оптимальності вибирають мінімальну суму транспортних витрат і витрат на зберігання:

$$C_{заг} = C_{збер} + C_{трансп} \rightarrow \min, \quad (1.2)$$

де $C_{заг}$ – загальні витрати на транспортування і зберігання; $C_{збер}$ – затрати на зберігання продукції; $C_{трансп}$ – транспортно-заготівельні витрати.

Зберігання запасів за період T обійдеться нам в:

$$C_{збер} = M * (S/2) \quad (1.3)$$

де M – доля, яку складають витрати на зберігання за період T у вартості середнього запасу за цей же період; S – розмір партії, що замовляється (допускаємо, що нова партія завозиться після того, як закінчилася попередня: середня величина запасу дорівнює $S/2$).

Розмір транспортно-заготівельних витрат за період T визначається за формулою:

$$C_{трансп} = K * (Q/S) \quad (1.4)$$

де Q – розмір обороту (попиту); Q/S – кількість завезень за період часу; K – транспортно-заготівельні витрати, пов'язані з розміщенням і доставкою одного замовлення.

Розрахунок оптимального розміру замовлення ($S_{опт}$) здійснюють за формулою Вілсона, за якою визначається те значення розміру запасів, яке забезпечує мінімум сукупних витрат на зберігання і доставку:

$$S_{опт} = \sqrt{\frac{2 * K * Q}{M}} \quad (1.5)$$

Після визначення величини оптимального розміру замовлення досить легко визначити частоту здійснення закупок, яка визначається відношенням розміру обороту до оптимального розміру замовлення [29]:

$$F = Q / S_{опт} \quad (1.6)$$

Островська подає інший варіант визначення строку між попередньою доставкою матеріалів і наступним замовленням. Оптимальний момент для

поповнення замовлення – це день, коли у розпорядженні підприємства залишається критичний залишок запасів. Для визначення цього моменту подана така модель:

$$t_{\text{п}} = \frac{S_{\text{опт}} - Z_{\text{кр}}}{V_0} = \frac{S_{\text{опт}} - V_0 \cdot t_{\text{ц}}}{V_0}, \quad (1.7)$$

де $t_{\text{п}}$ – оптимальний момент поповнення замовлення;

$S_{\text{опт}}$ – оптимальний розмір замовлення;

$Z_{\text{кр}}$ – критичний залишок запасів;

$t_{\text{ц}}$ – тривалість циклу замовлення;

V_0 – витрати товарно-матеріальних цінностей за одиницю часу відповідно до виробничих потреб [51].

Великі компанії використовують комп'ютерні системи контролю запасів. Після внесення в пам'ять комп'ютера інформації про всі види запасів автоматично відбувається реєстрація витрати матеріалів і коригування залишків. При досягненні моменту поновлення запасу постачальнику через комп'ютерну мережу передається замовлення на нову поставку, а після її отримання знов коригуються залишки.

Дані системи управління запасами, хоча й мають велике практичне значення, можуть слугувати лише орієнтиром при управлінні товарно-матеріальними запасами в умовах нестабільного ринку, характерного для України.

У цілому, при плануванні запасів сировини та матеріалів на підприємстві незалежно від політики управління запасами, що буде формуватись менеджерами підприємства, необхідно:

- оцінити вартість і доступність коштів для фінансування придбання запасів;
- проаналізувати та оцінити найбільш вагомі витрати на утримання запасів, а саме витрати на фінансування, страхування, складування та можливі втрати в результаті старіння й псування запасів;
- врахувати сезонну доступність сировини та сезонні коливання обсягів виробництва;

- визначити оптимальний розмір закупки сировини чи матеріалів з урахуванням як витрат на зберігання запасів, так і можливої економії від зниження ціни сировини чи вартості доставки при збільшенні розміру закупки;

- визначити мінімальний обсяг страхового запасу, який буде достатнім для забезпечення безперебійної роботи підприємства в умовах нерівномірного постачання та збуту.

2. Моделі управління дебіторською заборгованістю.

Засоби в дебіторській заборгованості свідчать про тимчасове відволікання коштів з обороту фірми, що викликає додаткову потребу в ресурсах, і може привести до напруженого фінансового стану. Дебіторська заборгованість може бути припустимою, тобто обумовленої діючою системою розрахунків, і неприпустимою, що свідчить про недоліки фінансово-господарської діяльності.

Зарубіжні економісти в сфері корпоративних фінансів вважають [72, с.521; 14, с.699; 73, с.343], що управління дебіторською заборгованістю, в першу чергу, полягає в розробці раціональної кредитної політики, яка має бути направлена на вибір найкращих для даного підприємства строків кредитування, кредитних інструментів, розмірів та строків дії знижок.

Існують різні види дебіторської заборгованості: товари відвантажені; розрахунки з дебіторами за товари і послуги; розрахунки за отриманими векселями; розрахунки з дочірніми підприємствами, з бюджетом, з персоналом за іншими операціями; анонси, видані постачальникам і підрядникам; заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу; розрахунки з іншими дебіторами [17, с. 125].

Кошти в товарах відвантажених становлять значну частку всієї дебіторської заборгованості на фірмах, які виробляють продукцію. Кошти в товарах відвантажених утворюються неминуче, так як готова продукція, що знаходиться на складі, у встановлені договірні терміни відвантажуються споживачам.

Для управління дебіторською заборгованістю фірмам в українських економічних умовах можна використовувати такі прийоми.

1. Виключення з числа партнерів підприємства дебіторів з високим рівнем ризику. Цей захід прийому як для розвинених ринкових відносин, як і для періоду становлення і розвитку ринку слід зазначити, що в останньому випадку вказаний спосіб особливо ефективний.

2. Періодичний перегляд граничної суми кредиту. Визначення граничних розмірів наданих кредитів має виходити з фінансових можливостей підприємства, прогнозованого числа одержувачів кредиту і оцінки рівня кредитного ризику. Фіксований максимальна межа суми заборгованості може бути диференційований по групах майбутніх дебіторів, виходячи з фінансового стану окремих клієнтів.

3. Використання можливості оплати дебіторської заборгованості векселями, цінними паперами, оскільки очікування оплати «живими грошима» може обійтися набагато дорожче.

4. Формування принципів здійснення розрахунків фірми з контрагентами на майбутній період. При формуванні прийнятних форм розрахунку слід враховувати, що при покупці продукції найбільш ефективними є розрахунки з використанням векселів, а при продажу продукції - розрахунки за коштами акредитива.

5. Виявлення фінансових можливостей надання фірмою товарного (комерційного) або споживчого кредиту.

6. Визначення можливої суми оборотних активів, які відволікаються у дебіторську заборгованість за товарним і споживчим кредитом, а також за виданими авансами.

7. Формування умов забезпечення стягнення дебіторської заборгованості. У процесі формування цих умов на фірмі повинна бути визначена система заходів, що гарантують отримання боргу. До таких заходів належать: оформлення товарного кредиту забезпеченим векселем; вимога страхування дебіторами кредитів, що надаються на тривалий термін і ін.

8. Формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання контрагентами - дебіторами.

9. Визначення процедури стягнення дебіторської заборгованості. Ця процедура повинна передбачати терміни і форму попереднього і наступного нагадувань контрагента - дебіторам про дату платежу, можливість пролонгування боргу, строку та порядку стягнення боргу та інші дії.

При оцінці загальної заборгованості підприємству його контрагентів не слід випускати з уваги випадки прихованої дебіторської заборгованості, що виникають при розрахунках підприємства з постачальниками на умовах передоплати.

3. Моделі управління грошовими коштами.

Важливою передумовою оптимізації грошових потоків є їх визначення відповідно до основних видів діяльності підприємства, вивчення факторів, які впливають на їх об'єм, та методів їх оптимізації.

У таблиці 1.5 наведено оптимізацію грошових потоків відповідно до видів діяльності підприємства.

Моделі оптимізації грошових потоків на підприємстві, які наведені в таблиці, враховують такі положення:

- модель оптимізації в часі – розроблення графіків закупівлі сировини, податкових платежів, матеріалів та врівноваження їх із термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій;

- модель оптимізації поточних товарних запасів передбачає використання моделі Вілсона (алгоритм, який визначає оптимальний розмір товару, що замовляється, і який дозволяє мінімізувати загальні змінні витрати, пов'язані із замовленням і зберіганням запасів);

- модель управління ліквідністю передбачає використання моделі Баумоля – Тобіна (алгоритм, що дозволяє визначити оптимальну частоту поповнення й оптимальний розмір залишку коштів, при яких сукупні втрати будуть мінімальними);

Моделі оптимізації грошових потоків відповідно до видів діяльності підприємства

Грошовий потік в залежності від виду діяльності	Фактори впливу	Моделі оптимізації
Операційна діяльність	Господарський (життєвий) цикл; тривалість операційного циклу; сезонність виробництва; амортизаційна політика	Модель оптимізації в часі; модель оптимізації поточних товарних запасів – модель Уілсона; модель управління ліквідністю (залишком грошових коштів на розрахунковому рахунку) – модель Баумоля –Тобіна
Фінансова діяльність	Кон'юнктура товарного та фінансового ринків; система оподаткування; умови кредитування; доступність видів кредиту; система розрахункових відносин із контрагентами; можливість отримання безповоротного фінансування	Модель максимізації чистого грошового потоку; модель оптимізації середнього залишку грошових активів – модель Міллера – Орра
Інвестиційна діяльність	Інвестиційна привабливість підприємства; рівень інфляції; управлінські здібності персоналу; рівень інвестиційного ризику; інвестиційна інфраструктура; зменшення або збільшення кількості викуплених власних акцій підприємства	Модель оптимізації за обсягами; модель визначення оптимізації залишку грошових активів – модель Стоуна

Примітка. Складено на основі [67,11,23,41]

- модель максимізації чистого грошового потоку – підвищення ефективності використання ресурсів та прискорення фінансового циклу підприємства;

- модель оптимізації середнього залишку грошових активів передбачає використання моделі Міллера – Орра (алгоритм, що дозволяє оптимізувати величину середнього та максимального залишків грошових активів підприємства з урахуванням обсягу його платіжного обороту та вартості обслуговування короткотермінових фінансових вкладень);

- модель оптимізації за обсягами – залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, продажу частини фінансових інвестиційних інструментів та здавання в

оренду обладнання, будівель, які не використовуються; залучення пільгових кредитів;

- модель визначення оптимізації залишку грошових активів передбачає використання моделі Стоуна (алгоритм, що дозволяє визначити величину верхньої грошової межі, двоконтрольні та внутрішні ліміти грошових активів) [61].

Управління грошовими активами або залишком коштів, постійно знаходиться в розпорядженні підприємства, становить невід'ємну частину функцій загального використання оборотного капіталу. Розмір залишку грошових активів, яким оперує підприємство в процесі господарської діяльності, визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а також характеризує певною мірою інвестиційний потенціал здійснення підприємством короткострокових фінансових вкладень за рахунок оборотного капіталу.

Науковці виділяють певні мотиви попиту на гроші. Наприклад, англійські економісти Д. Ван Хорн та Д. Вахович [73, с.308] у своїй праці обґрунтовують твердження Джона Мейнарда Кейнса, за яким підприємства бажають мати в своєму розпорядженні грошові кошти, керуючись трьома мотивами: операційним (transactions motive), спекулятивним (speculative), передбачуваним (precautionary). Є.Ф. Брігхем вважає [14, с.786], що для забезпечення нормальної виробничої діяльності кожен суб'єкт господарювання повинен розробляти операційний, компенсаційний, обачний та спекулятивний баланси. Англійські вчені в сфері управлінського обліку Атрілл Пітер, МакЛейні Едді [68, с.372-373] обґрунтовують виникнення у діяльності компаній трьох мотивів володіння грошовими коштами: мотив, пов'язаний з угодами (направлений на задоволення щоденних потреб підприємства), мотив передбачуваності (необхідний для виконання підприємством зобов'язань у випадку не передбачуваних подій), спекулятивний мотив (обумовлюється бажанням підприємства за сприятливих умов отримувати прибуток).

Російський дослідник проблем фінансового менеджменту, доктор економічних наук І.О. Бланк, виділяє чотири види залишків грошових коштів. Це операційний, страховий, інвестиційний (спекулятивний), компенсаційний [5, с.367].

З урахуванням основної мети використання оборотного капіталу в процесі здійснення управління грошовими активами формується відповідна фінансова політика. В процесі її формування слід врахувати, що вимоги забезпечення постійної платоспроможності підприємства визначають необхідність створення високого активу грошових активів, тобто переслідує мету максимізації їх середнього залишку в рамках фінансових можливостей підприємства. З іншого боку, слід врахувати, що грошові активи підприємства в при їх зберіганні схильні до втрати реальної вартості від інфляції; що вимагає грамотного їх використання для збільшення вартості в майбутньому.

Висновки до першого розділу

Оборотні активи - це частина майна організації, предмети якого беруть участь в одному циклі виробництва й обігу товару, послідовно переносять свою вартість із однієї стадії кругообігу в іншу й відшкодовують її з виторгу поточного періоду.

Склад і структуру оборотних активів можна проаналізувати по даним розділу 2 балансу. Ціль аналізу - простежити зміни в динаміку (горизонтальний аналіз) і виявити найбільш значимі складові (вертикальний аналіз). Динаміку оборотних активів характеризують взаємозамінні показники - індекс, темп росту або темп приросту, абсолютний приріст; а структуру - питома вага (в %) або частка кожної складової розділ 2 балансу в підсумковій сумі по рядку 290.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами поряд з коефіцієнтом поточної ліквідності служить підставою для визнання структури балансу незадовільної, а організації - неплатоспроможної. Оборотні активи забезпечують безперервність операційних процесів - ліквідність, їхня величина повинна бути мінімально необхідної, але достатньої. Тому важливим елементом Управління оборотними активами служить розрахунок потреби в оборотних коштах або визначення необхідного оборотного капіталу.

Найважливішим елементом управління оборотними активами є науково обґрунтована оптимізація їхнього обсягу. У цих цілях вирішуються завдання по мінімізації витрат на запаси та по поверненню та оптимізації дебіторської заборгованості.

Правильне вирішення цієї потреби має велике економічне значення, тому що встановлюється постійно необхідна оптимальна сума власних оборотних активів, що забезпечує стійкий фінансовий стан підприємства.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПАТ «ПІДВОЛОЧИСЬКА ФАБРИКА ПЛАСТМАСОВИХ ВИРОБІВ»

2.1. Діагностика організаційно-економічного стану підприємства

Підволочиська фабрика пластмасових виробів заснована у травні 1962 року на базі Підволочиського промкомбінату місцевої промисловості, як фабрика зубних щіток.

Серед обладнання були: один кустопосадочний станок типу «Лора» і ручний шпріцпрес. Дана фабрика виробляла зубні щітки. Чисельність працюючих-25 чоловік. Поступово підприємство розширювалося, освоювало виробництво нових видів продукції. В 1968 році фабрика увійшла в склад Українського промислового об'єднання «Укрдельтафурнітура». Було освоєно виробництво гребінців, лічильних паличок, зубних щіток із оргскла. У зв'язку з розширенням асортименту продукції, збільшенням об'ємів, а саме, із освоєнням виробництва таких виробів, як: щітки для чистки швейних і друкарських машин, зубочисток, піонерських зірочок, одержно-дорожніх щіток, футлярів для зубних щіток.

З 01.09.1969 року фабрика зубних щіток була перейменована на фабрику пластмасових виробів. В цьому ж році була проведена реконструкція фабрики: до існуючого корпусу був прибудований новий виробничий корпус площею 2000 кв.м. Кількість одиниць обладнання зросла до 18 кустопосадочних станків та до 20 термопластавтоматів. В 1970 році освоєно виробництво каблуків.

В 1978 році фабрика стала філіалом Київського виробничого об'єднання «Полімер» і спеціалізувалася суто по виробництву деталей для низу взуття: генленок і носків захисних.

З 1982 року було організовано цех по виготовленню каблуків, яких за 1983 рік випущено 1млн. 200 тис.пар. В цей час об'єм виробництва зубних щіток досяг 13 млн.460 тис.шт.; каблуків-4 млн.850 тис.пар, що в 10 раз

більше початкових потужностей. Асортимент зубних щіток нараховував більше 30 фасонів, а каблуків-до 800 тис.пар.

В 1985 році введено в дію власну котельню, яка працювала на природному газі.

В 1990 році підприємство вийшло зі складу Київського виробничого об'єднання «Полімер» і стало самостійною юридичною одиницею, підпорядкованою Міністерству легкої промисловості України. В цьому році введено в експлуатацію два ливарних агрегати фірми «Нова Дзаріне» по виготовленню підошви. Підприємство поставляло свою продукцію більш, як 50-ти взуттєвим фабрикам України, Росії, Білорусі, Молдови, Казахстану, Узбекистану, Чисельність працівників склала понад 300 чоловік.

Згідно з наказом №362 від 31 грудня 1993 року Регіональним відділенням фонду державного майна України по Тернопільській області в процесі приватизації на базі орендного підприємства засновано ВАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів».

З 11.03.2011 року згідно розпорядження Підволочиської районної державної адміністрації відкрите акціонерне товариство «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» перейменована у публічне акціонерне товариство «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» і є її правонаступником.

В даний час на підприємстві освоєно виробництво нових видів продукції таких, як м'ячі дитячі з поліетилену високого тиску, систему вирівнювання плитки (основа) і система вирівнювання плитки (клин). Основним видом продукції є м'ячі дитячі, виробництво м'ячів займає більше 50% від загальної кількості виробленої продукції. Грошові надходження від їх реалізації забезпечують фінансове функціонування товариства.

Незначну частку у виробництві товарної продукції займає виробництво ніжки і ковпачків для садівництва і огородинства.

Крім цього Товариство виробляє продукцію з давальницької сировини, наприклад канали водовідведення.

Згідно звіту Публічного акціонерного товариства «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» про власний капітал за 2015 рік (див. Додаток Ж) чітко видно, що зареєстрований капітал не змінився за 2 роки, також, можна зробити висновок, що додатковий капітал залишився сталим і становив на кінець періоду 1434 тис. грн. Отже, як ми бачимо всього власний капітал зменшився на 165 тис. грн., та становить на кінець 2015 року 908 тис. грн.. Також, проаналізувавши звіт про рух грошових коштів (див. Додаток Ж), можна констатувати, що на кінець звітного періоду обсяг отриманих позик зменшився на 343 тис. грн., а витрати на їх погашення та виплату відсотків підприємство витратило 97 тис. грн. цільового фінансування з держави в даному періоді не було та надходження від отримання субсидій, дотацій від держави дорівнюють нулю.

Організаційна структура управління досліджуваного підприємства характеризується поглибленням спеціалізації виробництва та управління, а реалізація управлінських функцій розподіляється між керівниками структурних підрозділів, які передають нижчим рівням управління обов'язкові для них завдання. Отже, диференціація функцій управління в даній організації говорить про наявність функціональної структури управління.

«Підволочиська фабрика пластмасових виробів» розподіляється на функціональні підрозділи (загальна кількість працівників 19), які в свою чергу мають набір спеціалістів у певній області. Так, згідно побудованої організаційної структури (див. Додатки И, К), видно, що є такі підрозділи: відділ постачання та збуту, відділ кадрів, бухгалтерія, інженерно-технічна служба, виробничо-диспетчерський відділ, виробничий цех.

Чисельність працюючих станом на грудень 2013 року складала 28 чоловік, 2014 – 25, 2015 – 21, на момент написання роботи на підприємстві працювало 19 чоловік. Зменшення кількості працюючих можна пояснити сучасними процесами в економіці та на ринку.

Згідно звіту про фінансові результати (див. додаток Ж) витрати на оплату праці в 2013 році становили 283 тис. грн., 2014 р. – 282 тис. грн., 2015 році – 287 тис. грн. Зарплата працівників фабрики визначається згідно штатного розкладу:

- адміністративний персонал – згідно посадових окладів;
- виробничий персонал – відрядна і погодинна оплата праці;
- інший персонал – погодинна оплата праці.

Була, також, проведена оцінка організації забезпечення умов ефективної і безпечної праці на робочих місцях та вивчено основні документи, що регламентують охорону праці та техніку безпеки. Всі працівники виробничого цеху проходять інструктаж та підтверджують це підписом в журналі техніки безпеки.

Всі працівники працюють згідно своїх посадових інструкцій і правил внутрішнього трудового розпорядку, які регламентують обсяг прав та обов'язків кожного працівника на даному підприємстві.

Ознайомившись зі структурою виробничих підрозділів організації, підрозділами і службами невиробничого характеру, можна зробити висновок, що ПАТ «Підволочиської фабрики пластмасових виробів» мале підприємство виробничого характеру, має сезонний характер та циклічність виробництва.

Територія підприємства складає 3 га. Територія з усіма каналізаційними системами, автономні свердловини і водонапірні башні для забезпечення виробництва водою, власна трансформаторна підстанція.

Обладнання :

- Термопласт- автомати з об'ємом вприску 63 куб.см., 125куб.см., 250 куб.см., 1000куб. см.

- Лінія чехословацького виробництва «Ходос» для лиття деталей із пластмаси методом дуття.

- 2 італійські лінії «Ново Зоріне» для виробництва підошви.

Допоміжні цехи:

Інструментальний цех для ремонту обладнання, забезпечений металообробним обладнанням:

- токарні станки,
- фрезерні станки,
- плоскошліфувальні станки,
- свердлильні станки,
- розточні станки,
- заточні станки.

Автономна котельня з наявними з трьома промисловими газовими котлами для забезпечення виробництва технологічною парою.

Виробнича площа приміщень, які задіяні, які задіяні на даний час під виробництвом 1000кв.м.

Наявний новий побудований цех-модуль площею 1200 кв.м., висотою 7 м, з підведеними усіма комунікаціями, в якому можна розміщувати будь-який вид обладнання і організувати виробництво.

Будівлі і споруди:

- адміністративний двоповерховий корпус,
- цех дроблення відходів,
- клуб,
- двох поверхові гаражі,
- склади готової продукції сировини і матеріалів,
- незавершене будівництво двоповерхового адміністративного корпусу, яке планувалось перепрофілювати під готель.

ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» відноситься до переробних підприємств. На підприємстві обробляють сировину й матеріали, виготовлені на переробних підприємствах в основному на підприємствах хімічної промисловості. Використовується у виробничому процесі поліамід, поліетилен, поліпропілен.

Зміст управління економічним станом підприємства полягає в ефективному використанні фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей виробництва.

Даною системою здійснює управління керівництво, а саме директор та головний бухгалтер. Система управління фінансами призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів із метою позитивного впливу на кінцеві результати виробництва.

Головними завданнями управління економічним станом на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» для керівників є:

- виявлення фінансових джерел розвитку виробництва;
- визначення ефективних напрямків інвестування фінансових ресурсів;
- раціоналізація операцій з цінними паперами;
- налагодження оптимальних відносин із фінансово-кредитною системою, суб'єктами господарювання.

Згідно звітів про рух грошових коштів (Додаток Ж) чітко видно, що надходження від реалізації продукції на ПАТ «Підволочиській фабриці пластмасових виробів» за 2013 рік становили 744 тис. грн., 2014 р. – 1057 тис. грн., 2015 р. – 911 тис. грн.. Як бачимо, дані надходження були найбільшими в 2014 рік, та знизились на 146 тис. грн..

Надходження авансів від покупців та замовників згідно даних документів зросли на 75 тис. грн., тобто можна зробити висновок, що авансів було внесено більше. Також наявні сталі надходження від операційної оренди в сумі 29 тис. грн. витрати на оплату товарів зросли на 235 тис. грн., на оплату праці зменшились на 51 тис. грн. у зв'язку зменшенням кількості працюючих. Витрати на відрахування на соціальні заходи, зобов'язань з податків та зборів, витрати на оплату зобов'язань з податку на прибуток, податку на додану вартість, та зобов'язань інших податків та зборів зросли в 2015 році на 75 тис. грн. в порівнянні з 2014 роком.

Як бачимо руху по 2 розділу даних звітів про рух коштів у результаті інвестиційної діяльності не було ні в 2013, ні в 2014, ні в 2015 роках.

А от позики як шлях отримання додаткових коштів зростають з кожним роком в 2013 році цей показник становив всього 25 тис. грн., 2014 році – 100 тис. грн., а вже в 2015 році – 443 тис. грн., збільшення заборгованості на 418 тис. грн. за три роки це дуже стрімке залучення коштів.

Значення управління фінансами підприємств полягає в такій організації роботи фінансових служб, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

Проаналізувавши обсяг і структуру власного капіталу ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів», можна зробити висновок, що ні зареєстрований капітал, ні додатковий капітал не змінились на протязі 2014-2015 років. А от нерозподілений збиток зменшився на 135 тис. грн..

Згідно звіту про фінансові результати ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» та розрахунку показників прибутковості акцій , можна сказати, що середньорічна кількість простих акцій не змінилась 20713 шт., отже, додаткових емісій не було. А от їх дохідність, тобто чистий збиток на одну просту акцію збільшився з 4,30 в 2014 році до 7,97 – 2015 рік.

Проводиться аналіз економічного стану публічного акціонерного товариства «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». Дане підприємство займається виробництвом виробів з пластмаси.

До уваги брались фінансові форми звітності досліджуваного підприємства, а саме:

- Баланс підприємства за 2013-2015 рр.;
- Звіт про фінансові результати за 2013-2015 рр.;
- Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2013-2015рр.;
- Звіт про власний капітал за 2014-2015 рр.;

Проводимо аналіз ефективності використання основних засобів підприємства та проаналізуємо стан основних засобів підприємства. Розрахуємо коефіцієнти зносу та коефіцієнти придатності, використовуючи дані фінансової звітності «Баланс» підприємства.

Таблиця 2.1

Ефективність використання основних засобів «Підволочиської фабрики пластмасових виробів»

Показники	2014 рік	2015 рік	Відхилення
Амортизація (тис. грн.)	2782	2743	-39
Первісна вартість ОЗ(тис. грн.)	3249	3257	8
Залишкова вартість ОЗ(тис. грн.)	467	514	47
Коефіцієнти зносу	0,86	0,84	-0,01
Коефіцієнти придатності	0,14	0,16	0,01

Дані коефіцієнти шукались за формулою:

Коефіцієнти зносу ($K_{зн}$):

$$K_{зн} = \text{Амортизація} / \text{Первісна вартість основних засобів} \quad (2.1)$$

Коефіцієнти придатності ($K_{прод}$)

$$K_{прод} = \frac{\text{Залишкова вартість основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (2.2)$$

Коефіцієнт зносу основних засобів показує, наскільки амортизовані основні засоби, тобто якою мірою профінансована їхня можлива майбутня заміна по мірі зносу. Коефіцієнт придатності основних засобів показує, яку частку складає їх залишкова вартість від первісної вартості за певний період.

Основні фонди є застарілими та зношеними, тому основними характеристиками виробничого потенціалу та виробничих потужностей організації є їх модернізація та оновлення технічного забезпечення. Щоб наглядніше зрозуміти сказане пропоную переглянути фото основних фондів виробництва (див. Додаток Л).

2.2. Аналіз впливу факторів на управління основними видами оборотних активів на досліджуваному підприємстві

Поточні питання з управління основними видами оборотних активів на Публічному акціонерному товаристві «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» здійснює керівний склад персоналу відповідно до розподілу функціональних обов'язків. Стратегічні рішення щодо управління оборотними активами вирішують на зборах акціонерів. Щоб забезпечити якісне управління оборотними активами потрібно провести аналіз їх структури та динаміки розвитку.

Такий аналіз дає можливість керівництву даної фабрики пластмасових виробів встановити розмір абсолютного і відносного приросту або зменшення найбільш мобільної частини майна. Приріст оборотних активів свідчить про розширення діяльності підприємства, однак дуже важливо, за рахунок яких статей відбувається збільшення або зменшення оборотних активів. Якщо, наприклад, як у даному випадку, за рахунок збільшення запасів і витрат, то це свідчить про нарощування виробничого потенціалу, захист грошових активів від інфляції, а якщо за рахунок дебіторської заборгованості - про недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій по виникають боргами, зростання невиправданої дебіторської заборгованості, що веде до нестабільності фінансового стану підприємства.

Отже, згідно балансу (звіту про фінансовий стан) за 2013-2015 рр., отримаємо такі дані наведені в табл. 2.2.1.

Проводячи аналіз отриманих результатів, можемо зробити висновок про те, що в динаміці практично всі види оборотних активів зросли окрім готівки, дебіторської заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, яка зменшилась на 33 тис. грн. та іншої поточної дебіторської заборгованості, яка знизилась до 1 тис. грн.. як бачимо з таблиці 2.2. в 2015 році збільшилась кількість грошових коштів на рахунках в банку, це зумовлено взяттям позики та збільшенням обсягів реалізації.

Таблиця 2.2.

Динаміка руху оборотних активів на ПАТ «Підволочиська фабрика
пластмасових виробів» (тис. грн.)

№ п/п	Види оборотних активів	Код рядка	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення, тис. грн..	Відхилення, (%)
1.	Запаси	1100	69	72	91	22	131,88
1.1.	Виробничі запаси	1101	56	36	62	6	110,71
1.2.	Готова продукція	1103	10	33	26	16	260,00
1.3.	Товари	1104	3	3	3	0	100,00
2.	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	279	242	246	-33	88,17
3.	Дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами)	1130	24	24	24	0	100,00
4.	Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3	4	1	-2	33,33
5.	Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	1	1	66	65	6600
5.1.	Готівка	1166	1	-	-	-1	-
5.2.	Рахунки в банках	1167	-	1	66	66	-
6.	Інші оборотні активи	1190	5	2	5	0	100
7.	Разом	1200	381	345	433	52	113,65
8.	Баланс	1300	2759	2672	2713	-46	98,33

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

Отже, можна констатувати збільшення кількості запасів, які зросли на 22 тис. грн., що становить 31% в порівнянні з 2013 роком, а особливо збільшився обсяг запасів у формі готової продукції на 16 тис. грн., що рівне збільшенням на 160 % у 2015 році у відношенні до 2013 року.

Незмінними залишається на протязі аналізованих трьох років обсяг запасів у формі товарів, дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами) та інші оборотні активи (хоча вони впали в 2014 році в порівнянні з 2013 роком на 3 тис. грн., але відновили свої показники у 2015).

Також було проведено аналіз частки кожного з оборотних активів у загальній їх кількості, що допомагає у їх подальшому плануванні, результати представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Питома вага складових оборотних активів у загальній їх кількості на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» (%)

№ п/п	Види оборотних активів	Частка в оборотних активах, %			Відхилення
		2013 р.	2014 р.	2015 р.	
1.	Запаси	18,11	20,87	21,02	2,91
1.1.	Виробничі запаси	14,70	10,43	14,32	-0,38
1.2.	Готова продукція	2,62	9,57	6,00	3,38
1.3.	Товари	0,79	0,87	0,69	-0,09
2.	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	73,23	70,14	56,81	-16,42
3.	Дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами)	6,30	6,96	5,54	-0,76
4.	Інша поточна дебіторська заборгованість	0,79	1,16	0,23	-0,56
5.	Грошові кошти та їх еквіваленти:	0,26	0,29	15,24	14,98
5.1.	Готівка	0,26	-	-	-
5.2.	Рахунки в банках	-	0,29	15,24	-
6.	Інші оборотні активи	1,31	0,58	1,15	-0,16
7.	Разом	100,00	100,00	100,00	-

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

З отриманих результатів бачимо, що структура оборотних активів на даному підприємстві не є надто різноманітною. Так, станом на 2015 рік найбільший обсяг оборотних активів займає дебіторська заборгованість, яка становить близько 63% від всього обсягу оборотних активів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». Наступним елементом по обсягах, який займає значну частку оборотних активів є запаси, які рівні 21%. А от грошові кошти та їх еквіваленти становлять найменший показник всього 15,24 %, не враховуючи інші оборотні активи.

Поточних (короткострокових) фінансових інвестицій не спостерігається у звітності ні в 2013, ні в 2014, ні в 2015 роках, що говорить про не здійснення такої діяльності на протязі цих років.

Для зручнішого представлення структури оборотних активів пропонуємо рис. 2.1.

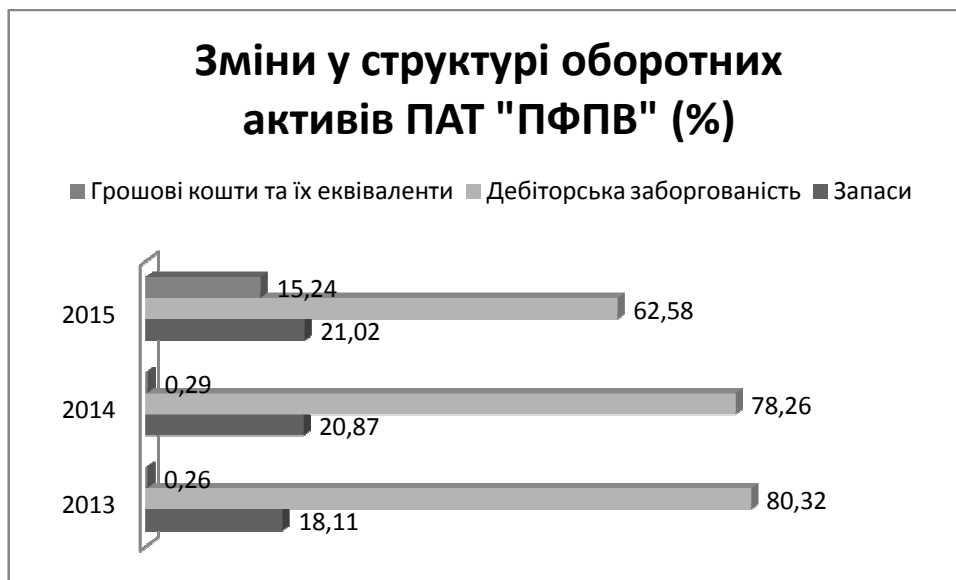

Рис. 2.1 Зміни у структурі оборотних активів публічного акціонерного товариства «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

Динаміка зменшення частки дебіторської заборгованості говорить про те, що на даному підприємстві наявна системи управління даним видом оборотних активів. Частка в 2013 році становить 80,32 %, а вже в 2015 році вона рівна 62,58%, це є позитивною динамікою протягом трьох аналізованих років, хоча і складає досить велику частку від всіх оборотних активів. Це може свідчити про недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій по виникають боргами, зростання невиправданої дебіторської заборгованості. Дані проблеми можуть в подальшому призвести до нестабільності фінансового стану підприємства.

Також, можна зробити висновок, що ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» не має в наявності системи управління поточними фінансовими інвестиціями, адже дані значення в балансі рівні нулю.

Оцінивши зміни в обсязі і структурі оборотних активів, бачимо на рис. 2.1., що частка запасів з кожним роком збільшується, що свідчить або про збільшення виробничої активності, або про неефективне використання запасів та їх не вигідне нарощення.

Так, у таблиці 2.4. представлена структура запасів досліджуваного підприємства, де явно зображено, що найбільшу частку запасів складають виробничі запаси (68,13% у 2015 році), хоча аналіз динаміки показує, що даний вид запасів зменшився у 2015 році у порівнянні з 2013 роком на 13 %. Найменшу кількість становлять товари, що є позитивним показником, адже Підволочиська фабрика пластмасових виробів виготовляє продукцію та не затримує її на складах реалізуючи замовникам, хоча витрати на склади малі оскільки ці приміщення є власністю фабрики.

Таблиця 2.4.

Структура запасів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» (тис. грн.)

№ п/п	Види запасів	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Частка в запасах, %			Відхилення
					2013 р.	2014 р.	2015 р.	
1.	Виробничі запаси	56	36	62	81,16	50,00	68,13	-13,03
2.	Готова продукція	10	33	26	14,49	45,83	28,57	14,08
3.	Товари	3	3	3	4,35	4,17	3,30	-1,05
	Разом	69	72	91	100	100	100	-

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

Згідно звіту про рух грошових коштів (див. додаток Ж) чітко видно, що за останній рік надходження від реалізації продукції збільшились на 146 тис. грн., а надходження авансів від покупців зменшились на 75 тис. грн., надходження від операційної оренди збільшились ще в 2014 році в порівнянні з 2013 роком на 7 тис. грн., а протягом 2015 року даний показник не змінився і становить 29 тис. грн., що говорить необґрунтоване недоотримання грошових коштів від операційної оренди, адже підвищення

цін на оренду є оправданим у зв'язку з підвищенням середньостатистичних цін на даному ринку послуг.

Для повноти інформації щодо запасів та товарів, зокрема, як виду оборотних активів, який займає вагому частку в загальній кількості проаналізуємо матеріальні ресурси та ефективність їх використання [37,38,39].

Для цього розрахуємо фактори впливу на зміну випуску обсягу продукції:

-з використанням показника матеріаловіддачі:

*зміна суми матеріальних витрат на виробництво продукції;

*зміна матеріаловіддачі порівняно з попереднім.

-з використанням показника матеріаломісткості продукції:

*зміна матеріальних витрат на виробництво продукції;

*зміна матеріаломісткості продукції порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 2.5.

Фактори впливу на зміну випуску обсягу продукції ПАТ
«Підволочиська фабрика пластмасових виробів»

Показники	Минулий рік (2014)	Звітний рік (2015)	Відхилення
Обсяг випуску продукції (тис. грн.)	870	805	-65
Матеріальні витрати (тис. грн.)	273	365	92
Матеріаловіддача	3,19	2,21	-0,98
Матеріаломісткість	0,31	0,45	0,14

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

Розраховуємо вплив факторів на зміну обсягу випуску продукції з використанням показника матеріаловіддачі.

Вплив зміни суми матеріальних витрат:

$$\Delta O_{np}^{MB} = (MB^{\Phi} - MB^{\Pi}) * M_{\epsilon}^{\Pi} = 92 * 3,19 = 293,19;$$

Вплив зміни матеріаловіддачі:

$$\Delta O_{np}^{M_6} = MB^{\Phi} * (M_6^{\Phi} - M_6^{\Pi}) = 365 * 0,98 = -358,19;$$

$$\text{Перевірка: } \Delta O_{np} = \Delta O_{np}^{MB} + \Delta O_{np}^{M_6} = 293,19 + (-358,19) = -65.$$

Розраховуємо вплив факторів на зміну обсягу випуску продукції з використанням показника матеріаломісткості.

Вплив зміни суми матеріальних витрат:

$$\Delta O_{np}^{MB} = (MB^{\Phi} - MB^{\Pi}) / M_m^{\Pi} = 92 / 0,31 = 293,19.$$

Вплив зміни матеріаломісткості продукції:

$$\Delta O_{np}^{M_m} = (MB^{\Phi} / M_m^{\Phi}) - (MB^{\Phi} / M_m^{\Pi}) = -358,19.$$

$$\text{Перевірка: } \Delta O_{np} = \Delta O_{np}^{MB} + \Delta O_{np}^{M_m} = 293,19 + (-358,19) = -65.$$

Досліджуване підприємство працює не ефективно, існує резерв в даному випадку який становить 65 тис. грн.

Із збільшення матеріальних витрат на 92 тис грн., обсяги випуску продукції зростуть на 293,19 тис грн.

Проаналізуємо в динаміці склад та структуру операційних витрат підприємства за економічними елементами. На основі виявлених тенденцій вагомості окремих елементів витрат у загальній їх сумі.

Таблиця 2.6.

Операційні витрати на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» (тис. грн.)

Показники	Минулий рік (2014)	Звітний рік (2015)	Відхилення	Частка 2014 рік	Частка 2015 рік
Матеріальні затрати	273	365	92,00	25,88	33,86
Витрати на оплату праці	282	287	5,00	26,73	26,62
Відрахування на соціальні заходи	216	204	-12,00	20,47	18,92
Амортизація	47	49	2,00	4,45	4,55
Інші операційні витрати	235	175	-60,00	22,27	16,23
Разом	1055	1078	23,00	100	100

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

Як бачимо з таблиці найбільша частка операційних витрат складає матеріальні витрати як в 2014 році (25,88%), так і в 2015 (33,86%), а також витрати на оплату праці (26,73% та 26,62% відповідно). Найменшою

частиною всіх операційних витрат була амортизація (в середньому 4,5%). Отже потрібно оптимально розділяти грошові кошти на поточні витрати.

Проаналізуємо платоспроможність Підволочиської фабрики пластмасових виробів на основі розрахунку коефіцієнтів абсолютної, проміжної і загальної ліквідності [40,41].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення грошових коштів підприємства до поточних зобов'язань.

$$K(abl) = \left(\frac{\text{Cash}}{\text{Short-term debt}} \right), \quad (2.3)$$

де Cash — грошові кошти та їх еквіваленти (ряд. 230 + ряд. 240, балансу), Short-term debt — поточні зобов'язання.

$$K(abl)_{2014} = 1/823 = 0,001215;$$

$$K(abl)_{2015} = 66/1029 = 0,06414.$$

За 2014 рік даний показник рівний 0,001215, це означає, що підприємство на 0,1215 % може на даний момент погасити свої короткострокові борги і воно є не платоспроможним. Але за 2015 рік цей коефіцієнт зріс до 0,06414, тобто підприємство лише на 6,414% може виплатити свої зобов'язання, це є надто низький рівень.

Коефіцієнт проміжної ліквідності обчислюється відношенням суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості до поточної кредиторської заборгованості:

$$K_{пл}2014 = (24+4)/823 = 0,034;$$

$$K_{пл}2015 = (24+1)/1029 = 0,0243.$$

Коефіцієнт допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткотермінових зобов'язань у разі його критичного стану.

Коефіцієнт загальної ліквідності узагальнюючий показник ліквідності. Він розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань:

$$K_{зл}2014 = 2672/823 = 3,2467;$$

$$K_{зл}2015 = 2713/1029 = 2,637.$$

У 2014 році оборотних засобів достатньо для покриття своїх боргів, а в 2015 році їх достатньо та борги збільшились.

Таким чином, ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є нестійким підприємством та не може забезпечити виконання своїх зобов'язань. У структурі пасивів власний капітал займає 40,16% від всього капіталу у 2014 році, та ще менше у 2015 році всього – 33,47%.

Аналізуючи отримані результати, можемо зробити висновок про те, що управління оборотними активами відбувається відповідно до їх об'ємів, структури та потреб виробництва, але існують і проблемні зони які потребують альтернативних шляхів управління, а саме зменшення суми дебіторської заборгованості, що успішно відбувається, але потрібно пришвидшити даний процес. Та ефективно управляти грошовими коштами та їх еквівалентами для отримання доходу від їх використання у поточних короткострокових інвестиціях, а не як у даному випадку залишення їх на рахунку в банку.

Тому, основною метою управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має бути: забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення даної мети пов'язане з такими фактами, як швидка зміна зовнішнього середовища стимулює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати дохідність (беззбитковість) діяльності даного підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності та платоспроможності.

Політика управління оборотними активами повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи фабрики пластмасових виробів, що зводиться до вирішення таких двох важливих задач, як забезпечення платіжності та прийняттого обсягу, структури і рентабельності активів.

2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»

Одним з найважливіших елементів виробництва є оборотні активи. Оборотними є активи підприємства, які поновлюють з певною регулярністю для забезпечення поточної діяльності, вклад в які як мінімум одноразово обертаються протягом року або одного виробничого циклу. Оборотні активи та політика щодо управління ними важливі, перш за все, з позиції забезпечення безперервності і ефективності поточної діяльності ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». В якості основних компонентів оборотного капіталу розглядаються наступні складові:

Дебіторська та кредиторська заборгованість відображається в бухгалтерському балансі ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» за видами. Важливим правовим аспектом організації розрахунків з дебіторами і кредиторами є визначення терміну, протягом якого дебіторська і кредиторська заборгованість відображаються в обліку і звітності. Цей термін включає в себе період часу, з яким цивільне законодавство пов'язує ті чи інші правові наслідки. Наступ або закінчення терміну тягне за собою виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин, пов'язаних з правами і обов'язками сторін. Терміни можуть бути нормативні - встановлені законом або іншими правовими актами та договірні - визначені угодою сторін. Як різновид нормативних термінів цивільного права розрізняють терміни, протягом яких порушені чи оспорювані права підлягають захисту, наприклад, термін позовної давності. Загальний строк позовної давності встановлено в три роки.

Дебіторська заборгованість після закінчення терміну позовної давності списується на підставі наказу керівника на зменшення фінансових результатів організації або резерви по сумнівних боргах. Але ця списана заборгованість не вважається анульованою; її відображають на позабалансовому рахунку протягом п'яти років і спостерігають за можливістю стягнення. Кредиторська заборгованість після закінчення

терміну позовної давності списується на збільшення фінансових результатів організації.

За даними представленими вище видно, що дебіторська заборгованість у 2015 р. зменшилась порівняно з 2013 р. на 35 тис. грн.. При цьому, дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами) була незмінною, а дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги зменшилась в 2015 році на 33 тис. грн.. Також даний вид дебіторської заборгованості всі проаналізовані роки займав вагому частку в загальній кількості цього виду оборотних активів (91 %).

Поточні зобов'язання ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» зросла на 206 тис. грн., при цьому в 2015 році вагому частку в даних зобов'язаннях займають інші поточні зобов'язання (46 %) та кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги (27 %). Слід зазначити тенденцію зростання кредиторської заборгованості, і особливо іншої заборгованості (на 443 тис. грн.). Аналіз співставлення дебіторської та кредиторської заборгованості представлений в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Склад і структура дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» (тис. грн.)

Показники	2014		2015		Зміни	
	Тис. грн.	Частка, %	Тис. грн.	Частка, %		
					Тис. грн.	Частка, %
Дебіторська заборгованість, всього	270	100	271	100	1	-
в тому числі:						
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	242	89,63	246	90,77	4,00	1,15

Дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами)	24	8,89	24	8,86	0,00	-0,03
Інша поточна дебіторська заборгованість	4	1,48	1	0,37	-3,00	-1,11
Кредитна заборгованість, всього	1604	100	1805	100	201	-
в тому числі:						
Довгострокові зобов'язання	776	48,38	776	42,99	0	-5,39
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	350	21,82	280	15,51	-70	-6,31
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки зі страхування	372	23,19	200	11,08	-172	-12,11
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки з бюджетом	35	2,18	25	1,39	-10	-0,80
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	20	1,25	23	1,27	3	0,03
Інша поточна кредиторська заборгованість	28	1,75	471	26,09	443	24,35

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

З проведеного аналізу чітко спостерігається збільшення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Так у 2014 році їх співставлення даних показників говорить про те, що дебіторська заборгованість може забезпечити кредиторську лише на 16,8 %, а в 2015 році даний показник зменшився на 1,8 та становить 15 %.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» здійснюється на рахунку 60. Дебетове сальдо показує суми авансів або передоплат, перерахованих постачальникам і підрядникам, оборот по дебету - суми оплат, списань і заліків за звітний місяць, оборот по кредиту - суми за прийнятими до оплаті акцептованим платіжним документам і невідфактурованих поставання за звітний місяць. Протягом звітного місяця бухгалтерія підприємства отримує документи постачальників, приймає прибуткові ордери та прийомні акти складів, отримує виписки з розрахункового рахунку, це дає змогу побачити зобов'язання або закінчити розрахунки з огляду на виконання кожною стороною своїх зобов'язань.

У зв'язку з тим, що оборотні кошти формують основну частку ліквідних активів будь-якої організації, ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» не виняток, їх величина повинна бути достатньою для забезпечення ритмічної і рівномірної роботи фабрики і, як наслідок, отримання прибутку. Використання оборотних коштів в операційній діяльності має здійснюватися на рівні, що мінімізує час і максимізує швидкість обігу оборотних активів і перетворення їх в реальну грошову масу для подальшого фінансування та придбання нових оборотних активів. Потреба у фінансуванні пропорційно залежить від швидкості обороту активів.

Чим повільніша оборотність оборотних коштів, тим більша потреба в залученні додаткових джерел фінансування, так як у організації відсутні свої грошові кошти для здійснення господарської діяльності. Таким чином, показники оборотності оборотних активів тісно пов'язані з структурою, динамікою, платоспроможністю і ліквідністю структури бухгалтерського балансу, який ми аналізували в попередньому пункті. Зведений аналітичний баланс ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» представлений вище. Ці дані за аналізований період з 2013 по 2015 рр.. показали, що:

- Питома вага в складі майна підприємства в 2015 р. оборотних активів склала 16%, що на 3% вище за аналогічний показник 2014 року, відповідно частка необоротних активів склала 13%;

- Оцінюючи зміни в складі оборотних активів, слід відзначити, що зростання їх величини склався за рахунок збільшення в 2015 році грошових коштів на 65 тис. грн. та запасів на 22 тис. грн. в порівнянні з 2013 роком, але питома вага дебіторської заборгованості в складі оборотних активів підприємства досить велика і рівна 63 % в 2015 році.

- Величина необоротних активів підприємства зменшилася в 2015 р в порівнянні з 2014 р на 47 тис. грн., у тому числі зменшилася вартість основних засобів на 45 тис. грн..

- Оцінюючи зміни в складі джерел утворення майна підприємства, слід зазначити стабільність протягом 2013-2015 рр.. зареєстрованого капіталу (22 тис. грн.) та додаткового капіталу (1434 тис. грн.), та збільшення показника інших довгострокових зобов'язань на 30 тис. грн..

У практиці аналізу, для оцінки оборотних активів застосовують різноманітні показники, в тому числі коефіцієнти оборотності, які можуть бути визначені як по всьому оборотного капіталу підприємства в цілому, так і за окремими складовими цей капітал елементів або їх групам.

Наявність і ефективність оборотного капіталу визначаються і аналізуються безпосередньо за даними бухгалтерського балансу.

Оцінку ефективності використання оборотних активів на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» можемо провести з використанням таких показників [42,43]:

1. Тривалість одного обороту показує, за який термін до фабрики повертаються її оборотні кошти у вигляді виручки від реалізації продукції. Визначається за формулою:

$$D = C_3 * T_{\text{пер}} / V_p, \quad (2.4)$$

Де C_3 - середньорічний залишок оборотних активів за період;

$T_{\text{пер}}$ - число днів в періоді;

V_p - вартість реалізованої продукції (можна використовувати товарну продукцію за собівартістю або за цінами продажу).

$$D_{2014} = 215,99;$$

$$D_{2015} = 224,50.$$

2. Коефіцієнт оборотності інформує про кількість оборотів, що здійснюються за певний період обіговими коштами організації. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_o = V_p / C_3, \quad (2.5)$$

Де V_p - вартість реалізованої продукції (можна використовувати товарну продукцію за собівартістю або за цінами продажу);

C_3 - середньорічний залишок оборотних активів за період.

При аналізі показника необхідно приділити увагу вивченню динаміки показника. Зростання показника свідчить про прискорення оборотності. Чим вище число оборотів, тим менше коштів необхідно мати організації для операційної діяльності.

$$K_o_{2014} = 1,69;$$

$$K_o_{2015} = 1,63.$$

3. Коефіцієнт завантаження оборотних активів організації характеризує величину оборотних коштів, що припадають на один гривень реалізованої продукції:

$$K_z = C_z / V_p, \quad (2.6)$$

Де C_z - середньорічний залишок оборотних активів за період;

V_p - вартість реалізованої продукції (можна використовувати товарну продукцію за собівартістю або за цінами продажу).

$$K_z_{2014} = 0,59;$$

$$K_z_{2015} = 0,62.$$

4. Рентабельність оборотних активів розраховується як відношення прибутку (валовий або чистої) до середньорічної вартості оборотних коштів

$$R_{oa} = Пч / C_{cp}, \quad (2.7)$$

Де $Пч$ - чистий (валовий) прибуток;

C_{cp} - середньорічна вартість оборотних коштів, що визначається як: $(C_{нг} + C_{кг}) / 2$ (сума вартості оборотних коштів на початок і кінець року поділена на два).

$$R_{oa_{2014}} = 0,79;$$

$$R_{oa_{2015}} = 0,26.$$

Для наочності розрахунку ефективності використання оборотних активів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів», зведемо показники в таблицю 2.8.

Таблиця 2.8.

Коефіцієнти ефективності використання оборотних активів ПАТ
«Підволочиська фабрика пластмасових виробів»

№ п/п	Показники	2014 р.	2015 р.	Відхилення
1.	Виручка від реалізації товарів, тис. грн.	870	805	-65
2.	Середньорічний залишок оборотних активів, тис. грн.	345	433	88
3.	Вартість реалізованої продукції, тис. грн.	583	704	121
4.	Прибуток, тис. грн.	287	101	-186
5.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (п.1/п.2)	1,69	1,63	-0,064
6.	Тривалість одного обороту, дні (п.2*365/п.3)	215,99	224,50	8,501
7.	Коефіцієнт завантаження оборотних активів (п.2/п.3)	0,59	0,62	0,023
8.	Рентабельність оборотних активів (п.4/п.2), %	0,79	0,26	-0,531

Примітка. Складено автором на основі (Додатка Ж)

З наведеного аналізу можна зробити висновок, що виручка від реалізації товарів зменшилась на 65 тис. грн. у 2015 році у порівнянні з 2014р., а от вартість реалізованої продукції зросла на 121 тис. грн., що зменшило прибуток на 186 тис. грн.. Коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився і становить 1,63, тривалість одного обороту рівний 224 дні, тобто за такий період до фабрики повертаються її оборотні кошти у вигляді виручки. Коефіцієнт завантаження оборотних активів в 2015 році досить низький та становить 0,62, що на 0,023 більше ніж цей же показник в 2014 році. Рентабельність оборотних активів зменшилась на 0,53, що може бути викликано зменшенням витрат, а відносно і прибутку.

Також розрахуємо величину приросту обсягу реалізованої продукції за рахунок прискорення оборотності оборотних коштів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» можна розрахувати за формулою:

$$\Delta V_p = \Delta K_o * C_{пл} \quad (2.8)$$

$$\Delta V_p = -0,064 * 433 = -27,71.$$

В результаті прискорення оборотності (інтенсивності використання оборотних активів) певна сума оборотних коштів може бути виведена.

Абсолютне виведення відображає пряме зменшення потреби в оборотних коштах. Абсолютне виведення відбувається, якщо:

$$Coф < Cпл, \text{ при } Vp = const$$

Абсолютне вивільнення визначається за формулою:

$$Aв = Coф - Cпл \quad (2.9)$$

$$Aв = 389 - 363 = 26,$$

де ΔKo - зміна коефіцієнта оборотності оборотних активів;

$Cпл$ - середній залишок оборотних коштів у плановому або попередньому періоді.

$Coф$ - фактичні залишки оборотних активів.

Відносне вивільнення виходить при прискоренні оборотності із зростанням обсягу продажів або виробництва. Головна відмінність від абсолютного вивільнення, це те що, при цьому кошти товариства не можуть бути вилучені з обігу без збереження безперервності виробництва.

Основні фонди є застарілими та зношеними, тому основними характеристиками виробничого потенціалу та виробничих потужностей організації є їх модернізація та оновлення технічного забезпечення. Основним вузьким місцем є відсутність інвестицій, та не значні обсяги виробництва, що не дозволяє залучити додаткових інвестицій.

З проведеного аналізу чітко видно, що на даному підприємстві відсутня комплексна система управління оборотними активами, адже кожен з їх елементів розглядається окремо, тому можна використати закон синергії та отримати більший результат від даних дій при комплексному розгляді даного питання.

Висновки до другого розділу

«Підволочиська фабрика пластмасових виробів» заснована у травні 1962 року на базі підволочиського промкомбінату місцевої промисловості, як фабрика зубних щіток. Згідно з наказом № 362 від 31 грудня 1993 року Регіональним відділенням фонду державного майна України по Тернопільській області в процесі приватизації на базі орендного підприємства засноване ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». Кількість акціонерів-799 чоловік. Більше 55% акцій володіє 1 акціонер.

Територія підприємства складає 3га. Територія з усіма каналізаційними системами, автономні свердловини і водонапірні башні для забезпечення виробництва водою, власна трансформаторна підстанція.

За січень-липень 2014 року продукції виготовили на суму 417 тис.грн.в порівняльних цінах, що складає 88,9% до відповідного періоду минулого року. Реалізація в діючих цінах становить 507,9 тис.грн, що становить 147% до минулого року. В червні 20% продукції вироблено із давальницької сировини.

В структурі оборотних активів найбільшу частку займає дебіторська заборгованість, хоч управлінських персонал і працює над зменшенням даного показника, він іде вниз досить повільно. За останній рік збільшились грошові кошти на рахунках, які можна було б використати на поточні інвестиції.

Директора в 2014 році підприємства ПАТ «Підволочиської фабрики пластмасових виробів» зобов'язали погасити заборгованість по пільгових пенсіях до кінця поточного року з умовою щомісячного платежу у розмірі 40 тисяч гривень, здійснюючи поточні платежі. Також керівник підприємства повинен виробити право власності на незавершене будівництво без прийняття його в експлуатацію з метою продажу частини нерухомого майна.

Стан підприємства вкрай застарілий, про що свідчать показники зношеності, та вимагає повного оновлення або впровадження нових систем виробництва та управління.

РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами

Розглядаючи проведені вище діагностику, аналіз та оцінку ефективності управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів», маємо, що у даного підприємства наявні значно зношені основні засоби, про що свідчать коефіцієнти зносу та придатності. Тому основними можливостями виробничого потенціалу та виробничих потужностей організації є оновлення технічного забезпечення та його модернізація, оскільки це може сприяти позитивному нарощенню оборотних активів та їх ефективному використанні.

При вивченні динаміки руху оборотних активів на досліджуваному підприємстві можна констатувати, що за три аналізовані роки відбувся приріст таких видів оборотних активів як запасів, грошових коштів та їх еквівалентів. Запаси збільшились на 32%, а грошові кошти зросли в 66 разів, що дає можливість їх використання з отриманням доходу. Підвищення рівня запасів може свідчити про неефективне виробництво, що нарощує та не використовує наявні запаси, особливо виробничі, як займають найбільшу частку у всіх наявних запасах виробництва.

Із зниженням частки дебіторської заборгованості можна констатувати наявну ефективну систему управління даним видом оборотних активів. Дебіторська заборгованість складає досить велику частку від всіх оборотних активів підприємства. Такі дані свідчать про недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій, зростання невиправданої дебіторської заборгованості. Такі проблеми з дебіторською заборгованістю можуть в подальшому призвести до погіршення і так нестабільного фінансового стану підприємства.

При вивченні такого виду оборотних активів як запаси, і зокрема, товари, було виявлено, що на дані активи явно впливають матеріальні

витрати, ось чому «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» нарощує готові товари, щоб не було перевитрат при простій основних засобів. Тому досліджуване підприємство працює не ефективно. На фабриці існує резерв, тобто навантаження на виробництво може бути вищим, що дасть можливість виготовляти більше продукції, але чи виправданими будуть такі дії, адже за старіння продукції також може бути присутня. В даному випадку резерв оптимізації матеріальних витрат становить 65 тис. грн.

Проаналізувавши показники платоспроможності ПАТ «Підволочиської фабрика пластмасових виробів», а саме з використанням коефіцієнтів абсолютної, проміжної та загальної ліквідності, було зроблено висновки про не платоспроможність даного підприємства. Бачимо, що фабрика може виплатити свої зобов'язання лише при повній ліквідації та продажі всіх активів, тому важливим аспектом є покращення стану всього підприємства, а особливо оборотних активів та їх ефективне використання для подальшого покращення всього фінансового стану фабрики.

Можемо зробити висновок про те, що управління оборотними активами відбувається відповідно до їх об'ємів, структури та потреб виробництва, але існують і проблемні зони які потребують альтернативних шляхів управління, а саме зменшення суми дебіторської заборгованості, що успішно відбувається, але потрібно пришвидшити даний процес. Та ефективно управляти грошовими коштами та їх еквівалентами для отримання доходу від їх використання у поточних короткострокових інвестиціях, а не як у даному випадку залишення їх на рахунку в банку.

Основною метою управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має бути: забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення даної мети пов'язане з таким фактором, як швидка зміна зовнішнього середовища, яка стимулює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати дохідність (беззбитковість) діяльності даного підприємства та забезпечувати достатній рівень його

ліквідності та платоспроможності. Політика управління оборотними активами повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи фабрики пластмасових виробів, що зводиться до вирішення таких двох важливих задач, як забезпечення платіжності та прийняттого обсягу, структури і рентабельності активів.

В даному випадку не можна говорити про ефективність використання оборотних коштів, так як в динаміці спостерігається збільшення тривалості обороту оборотних коштів на 8,51 п., а також зменшення коефіцієнта оборотності на 0,06.

Уповільнення швидкості обороту оборотних активів повільне зменшення дебіторської заборгованості в період з 2013 по 2015 рр., різке збільшення запасів з 2013 по 2015 рр., а також затримка та нарощення обсягу запасів на всьому протязі періоду – все це говорить про неефективне управління оборотними активами в цілому.

Уповільнення оборотності оборотних активів супроводжується залученням в оборот додаткових коштів, відбувається перевитрати, відносну величину яких можна розрахувати наступним чином:

$$DOA = OA * (T_{OA}^{\Phi} - T_{OA}^{\Pi}) / 360 \quad (3.1)$$

$$DOA_{2014-2015 \text{ рр.}} = 433 * (224,5 - 215,99) / 360 = 433 * 8,51 / 360 = 10,24$$

Через збільшення перевитрат знизилася ефективність використання оборотних активів і загальна рентабельність підприємства. За 2014-2015 рр. перевитрати становили 165 та 89 тис. грн. відповідно, що говорить про погіршення раціональності господарської діяльності підприємства і ще більшому зменшенні рентабельності виробництва.

Найбільш важкореалізована частина оборотних активів - це запаси. За аналізований період оборотність запасів збільшувалася, а період їх знижувався. Підприємству також необхідно переглянути свою маркетингову і збутову політику, і не допускати накопичення великих запасів матеріалів і готової продукції на складах, хоча має наявні можливості утримання даних запасів, оскільки існують власні склади. Дані приміщення можна

ефективніше використовувати для здачі в оренду, чи планування нових видів товарів.

З 2014 по 2015 роки рентабельність оборотних активів продовжувала неухильно скорочуватися, в 2015 році взагалі наявний дуже низький результат (0,26), що є негативною тенденцією і говорить про зниження загальної ефективності його функціонування, зниження віддачі від використання оборотних активів, а також про нераціональне використання оборотного капіталу, а саме залишення його на рахунках в банку.

Управління оборотними активами, як це показано вище, прямо пов'язане з фінансовою стійкістю підприємства, на яку впливають різні фактори:

- положення підприємства на товарному ринку;
- виробництво і випуск дешевої продукції, яка користується попитом;
- потенціал фабрики в діловому співробітництві;
- ступінь залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів;
- наявність неплатоспроможних дебіторів;
- ефективність господарських і фінансових операцій.

Щоб подолати наявні негативні явища, а також для покращення стану управління оборотними активами потрібні нові можливості для даного підприємства.

Основними можливостями збільшення прибутку, на наш погляд, можуть бути: перша - нарощування обсягу випуску і реалізації товарів, а також збільшення глибини та ширини асортименту, друга - зменшення витрат. З огляду на вплив циклічності на наше підприємства і специфіку ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» нарощування обсягу випуску і реалізації все-таки необхідно поєднувати зі зменшенням витрат, пошуку інструментів, що дозволяють зі стихійного отримання доходів та перейти до регульованих доходів. У той же час, недостатньо забезпечити тільки прибутковість. Необхідно, щоб підприємство акцентувало свою увагу на реалізації і збуті продукції і як наслідок збільшення доходів. Також

доцільним було б ефективне управління виробництвом з метою зниження витрат. Наші рекомендації пов'язані в першу чергу з тим, щоб керівництво підприємства орієнтувалося не стільки на отримання максимального прибутку, скільки на отримання максимального доходу. Максимальне отримання прибутку в основному буде пов'язано зі зниженням виробничих витрат. Однак в умовах, коли самими витратами підприємство ще зможе управляти, то ціна на кожен вхідний ресурс практично в умовах інфляції, залишається некерованою. Таким чином, фабрика вкрай обмежена в можливості знижувати виробничі витрати, домагаючись таким шляхом збільшення прибутку. Тому, тут виникає необхідність переоцінки інших якісних характеристик, що впливають на збільшення доходів підприємства. Для посилення фінансової стійкості необхідно звернути особливу увагу на статті загальної величини неплатежів, їх причини та джерела, що послабляють фінансовий стан ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів»:

- прострочена заборгованість по позиках банку;
- прострочена заборгованість з оплати праці;
- поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом;
- збільшення інших поточних зобов'язань.

В системі управління оборотними активами рекомендується звернути особливу увагу на причини неплатежів:

- 1) недолік власних оборотних активів;
- 2) надпланові запаси товарно-матеріальних цінностей;
- 3) товари відвантажені, але не оплачені в строк покупцями;
- 4) товари на відповідальне зберігання у покупця з огляду на відмову від акцепту;
- 5) іммобілізація обігових коштів в капітальне будівництво, в заборгованість працівників по отриманими ними позичкам;
- 6) витрати, не покриті засобами спеціальних фондів і цільового фінансування.

А також, варто придивитись до джерел, що послабляють фінансову напруженість:

- тимчасово вільні власні кошти (кошти на рахунку в банку, фонди економічного стимулювання, фінансові резерви і ін.);
- залучені кошти (перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською)
- кредити банку на тимчасове поповнення оборотних коштів та інші позикові кошти.

Основним конкурентом є Почаївська фабрика пластмасових виробів, але більшою перевагою Підволочиської фабрики є її вигідніше географічне розміщення: між двома областями, що дозволяє мати хорошу логістику.

На нашу думку, основною перспективною маркетинговою стратегією для ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є диверсифікація продукції та зосередження на своїх технологічних можливостях. Також доцільно було б здійснити рекламну компанію, для збільшення обсягів реалізації продукції.

Оскільки ми бачимо що основними продуктами Підволочиської фабрики пластмасових виробів є (див. Додаток М): кульки для сухих басейнів, різноманітні системи вирівнювання плитки, дренажні системи, то доцільним було б розширення ширини та глибини асортименту товарів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». Перспективним шляхом розширення номенклатури можна вважати виготовлення інших суміжних товарів з пластмаси. Але ми розуміємо, що виробництво нових продуктів не можливе без додаткових витрат, що в свою чергу вимагає інвестицій в модернізацію обладнання.

Також ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має у наявності цікаву можливість для інвесторів, а саме незавершене будівництво двоповерхового адміністративного корпусу, яке можна перепрофілювати під готель.

Використовуючи наявне обладнання можна диверсифікувати виробництво та зробити його більш гнучкішим та пристосованішим до потреб сучасного ринку. Також наявні допоміжні цехи, такі як інструментальний цех для ремонту обладнання, забезпечений металообробним обладнанням: токарні станки, фрезерні станки, плоскошліфувальні станки, свердлильні станки, розточні станки, заточні станки. Можна надавати допоміжні послуги зі свердлування чи точіння.

У теперішніх умовах потрібно використовувати будь-яку можливість підняти виробництво. Адже тільки так зможемо розвивати регіони, країну та виходити на новий рівень життя. Тому пропозиції і рекомендації стосуються, перш за все:

1. Гнучкості і здатності швидко змінювати асортимент продукції, що випускається.

2. Необхідності впровадження інноваційних технологій виробництва та обслуговування.

3. Зростання якості продукції та надання споживачам додаткових фірмових послуг.

4. Зміни структури витрат виробництва і зростання частки витрат, пов'язаних з реалізацією продукції. Все це вимагає принципово нових підходів до управління і організації виробництва, безпосередньо стосується і управління прибутком.

5. Підвищення швидкості руху оборотних коштів, скорочення всіх видів запасів, максимально швидкого просування продукції від виробника до споживача.

Здійснюючи тактику постійних покращень, навіть у давно відомої продукції, можна забезпечити собі неухильне зростання частки ринку, обсягів продажів і доходів. Прискорення обороту виробничих фондів впливає на: прибуток у бік її підвищення, на зниження собівартості продукції і підвищення рентабельності виробництва. Конкурентоспроможність

підприємства може забезпечити оптимальне управління рухом фінансових ресурсів і активів, що знаходяться в його розпорядженні.

Рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок вдосконалення системи управління оборотними активами, прибутком і рентабельністю, платоспроможністю і фінансовою стійкістю дозволять зберегти кадровий і виробничий потенціал підприємства, збільшити показник виручки від реалізації продукції і хоча б частково покрити комерційні витрати не виробничого періоду, стабілізувати кількісні і якісні показники управління - прибуток, рентабельність, собівартість, обсяг реалізації, економічне зростання, якість продукції і послуг, продуктивність праці, витрати на утримання апарату управління, економічність, гнучкість, конкурентоспроможність.

Отже, основними шляхами підвищення ефективності управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є грамотне впровадження логістичних систем в управління оборотними активами. Це дасть можливість підприємству зменшити обсяг витрат на оборотні активи, які простоюють, та залучити їх до отримання доходу та відповідно покращення загального фінансового стану фабрики.

3.2. Імплементация логістичних підходів в управління оборотними активами

Для ефективної імплементации логістичних підходів потрібно приділити увагу усуненню консерватизму при організації управління оборотними активами. Це можливе за рахунок підвищення гнучкості організаційної системи, що проявиться у:

- зменшенні витрат часу на переналагодження потокової лінії при зміні асортименту виробів за рахунок високого рівня стандартизації та уніфікації, використання типових технологічних процесів, використання універсального обладнання, яке можна відносно швидко переналагодити на випуск іншої продукції тощо;

- оперативному реагуванні на будь-які внутрішні або зовнішні зміни, котрі призводять до перегляду основних показників діяльності підприємства, а саме: підвищення рівня культури та відповідальності робітників, зниження рівня необґрунтованих виробничих витрат, впровадження дієвої системи управління якістю, ретельний відбір постачальників та налагодження з ними довгострокових виробничих зв'язків тощо.

Варто зазначити, що застосування логістичних підходів на підприємці базується на виділенні пріоритетних завдань при управлінні матеріальними потоками, які надходять на підприємство, проходять всі виробничі процеси та направляються до споживача для мінімізації витрат.

Застосування логістичного підходу для організації будь-якої діяльності на підприємстві базується на:

- управлінні технічною, технологічною, економічною та ін. ланками матеріального потоку з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції чи послуг підприємства;

- об'єднанні управління різнорідними матеріальними потоками для забезпечення ефективного управління наскрізними матеріальними потоками.

Таким чином, застосування логістичних підходів з елементами потоку для всіх типів виробництв на сучасному етапі розвитку підприємств має

базуватися на поліпшенні організаційного процесу за рахунок збільшення його гнучкості та універсальності, що проявиться у задоволенні потреб клієнта за рахунок покращення якості товарів чи послуг через зниження тривалості виробничого циклу, удосконалення технології виробництва тощо, а через скорочення циклу обробки прискорюється оборотність оборотних активів, що призводить до суттєвого зниження собівартості продукції.

Проаналізувавши діяльність ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів», пропонуємо формалізувати політику управління окремими елементами оборотних активів за допомогою логістичних підходів.

В даний час найбільш перспективним напрямком з управління оборотними активами є логістичні методи управління. У літературі логістичні методи управління оборотними активами представлені «теорією управління запасами», «математичною теорією запасів» «теорією управління грошовим запасом», які формувалися оброблено один від одного, а в даний час представлені інтегрованими логістичними методами управління (ERP, MRP).

Підвищення ефективності економічної діяльності можливо за рахунок оптимізації витрат підприємства. Для виявлення можливих шляхів оптимізації витрат було проведено аналіз економічної діяльності підприємства, аналіз оборотних активів, а також аналіз витрат підприємства. Розглянувши структуру оборотних активів видно, що найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість, друге місце займають запаси, а от частка поточних інвестицій в даної фабрики рівна нулю, а отже, вона відсутня, тому доцільно, також, використати методи фінансової логістики, для пошуку резервів грошових коштів для подальшого інвестування.

Використання методу ABC на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» призводить до поступового зменшення частки дебіторської заборгованості (яка становить станом на 2015 р. 62,58%, 2013 р. – 80,32%). До групи А відносять тих клієнтів, частка дебіторської

заборгованості яких перевищує 10 % від її загальної суми, до групи В – від 5 до 10 %, до групи С – менш 5 % від обсягу дебіторської заборгованості.

Для поглибленого контролю дебіторської заборгованості запропоновано використання також методу XYZ.

Якщо при ABC - аналізі визначальне місце при віднесенні боржників до тієї чи іншої групи має розмір частки дебіторської заборгованості, то при XYZ - аналізі така роль відводиться ступеню використання продукції, надійності боржників і точності прогнозування їх дій. В групу X відносять клієнтів, ступінь використання продукції, яких є досить високим, а їх дії – стабільні та добре передбачувані. В групу Y відносять боржників, ступінь надійності та використання продукції, яких є не високою, а можливість прогнозування їх дій є середньою. В групу Z відносять клієнтів, з якими співпрацюємо лише епізодично, а прогнозувати їх попит важко.

Споживачами є основні замовники продукції ПАТ «Під волочиської фабрики пластмасових виробів» ними являються:

- ТОВ «Таланлехпром» м. Ромни Сумська область;
- ФГ «Полісся» м.Хмельницький;
- ПП «Тарно» м. Київ;
- Торговий дім «Універсальний» м. Тернопіль;
- Магазин-універсам м. Чернівці;
- ТОВ «Світанок» м. Біла Церква.

З них практично всі мають дебіторську заборгованість перед фабрикою, тому пропонуємо здійснити дану класифікацію боржників. Також об'єднуючи результати методу ABC та XYZ можемо приймати рішення про подальшу співпрацю чи відмову від співробітництва з певними клієнтами, які не мають великого впливу на обсяги виробництва, та не можуть гарантувати систематичність попиту. При відсіюванні не надійних клієнтів потрібно збільшувати кількість партнерських зв'язків і пошук нових ринків збіту та при цьому удосконалити договірні відносини та переглянути угоди, можливе встановлення штрафних санкцій та штрафів з вже існуючими боржниками з

великими обсягами замовлень. При розширенні кількості партнерів пропонуємо запрошувати до співпраці: оптових дистриб'юторів в Україні та в Європі; підприємств для спільного виготовлення пластмасових виробів; будівельні супермаркети для виробництва та продажу пластмасових виробів; інтернет магазини для виробництва та продажу пластмасових виробів; роздрібні мережі для виробництва та продажу пластмасових виробів; постачальників первинної та вторинної сировини, а також барвників. Проведення активної роботи щодо залучення нових клієнтів та постачальників дасть змогу фабриці збільшити обсяги виробництва, а відповідно отримання доходів.

На нашу думку, одним з напрямків підвищення якості управління оборотними активами підприємства є оптимізація виробничих площ. Це дозволить не тільки оптимізувати загальні витрати але й отримати відповідні доходи від оренди. Наявний новий побудований цех-модуль площею 1200 кв.м., висотою 7 м, з підведеними усіма комунікаціями, в якому можна розміщувати будь-який вид обладнання і організувати виробництво. Мінімізація витрат можлива за рахунок реструктуризації підприємства, тобто зосередження всього виробництва в одному виробничому цеху. Також наявні допоміжні цехи, такі як інструментальний цех для ремонту обладнання, забезпечений металообробним обладнанням: токарні станки, фрезерні станки, плоскошліфувальні станки, свердлильні станки, розточні станки, заточні станки. Можна надавати допоміжні послуги зі свердлування чи точіння.

Реструктуризація виробничого підприємства процес, спрямований на створення умов для ефективного використання ресурсів підприємства з метою підвищення фінансової стійкості та зростання конкурентоспроможності.

Також наявні такі будівлі і споруди: адміністративний двоповерховий корпус, цех дроблення відходів, клуб, двох поверхові гаражі, склади готової

продукції сировини і матеріалів, незавершене будівництво двоповерхового адміністративного корпусу, яке планувалось перепрофілювати під готель.

Дані будівлі можна використати продуктивніше, здавати в оренду чи використання для операційної діяльності.

Основним обладнанням є термопласти, лінія чехословацького виробництва «Ходос» для лиття деталей із пластмаси методом дуття, 2 італійські лінії «Ново Зоріне» для виробництва підошви.

Використовуючи наявне обладнання можна диверсифікувати виробництво та зробити його більш гнучкішим та пристосованішим до потреб сучасного ринку.

На мою думку, основною перспективною маркетинговою стратегією для ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є диверсифікація продукції та зосередитись на своїх технологічних можливостях. Також доцільно було б здійснити рекламну компанію, для збільшення обсягів реалізації продукції.

Також, перспективним шляхом було б розширення номенклатури, а саме виготовлення інших суміжних товарів з пластмаси:

- Шуфель для снігу;
- Плінтуси;
- Жалюзі;
- Вагонки;
- Труби;
- Корпусів та кришок для лічильників (розгляд можливості співпраці з Обленерго);
- Чехли для телефонів (підтримка українського виробника, адже як ми знаємо всі чехли ввозять з Китаю);
- Пінопласт (утеплення для будинків, підтримка державної програми енергоефективності);
- Пластмасовий посуд
- Іграшки на ялинку (які мали б попит на новорічні свята)

Але ми розуміємо, що виробництво нових продуктів не можливе без додаткових витрат, що в свою чергу вимагає інвестицій в модернізацію обладнання.

Для прикладу пропоную розрахунок ефективності впровадження нової лінії виробництва корпусів та кришок для лічильників. Це можливість співпраці з Тернопільобленерго, Хмельницькобленерго та з державними органами стосовно підтримка акціонерних товариств, власником контрольного пакету акцій яких є Кабінет Міністрів.

Отже, розглянемо додаткову можливість заробити не великий обсяг коштів. Оскільки корпуси та кришки для лічильників виготовляються з пластмаси, сировина в нас є на 72 тис. грн.. (згідно Балансу за 2015 рік). Та ми знаємо надійних постачальників, які можуть забезпечити доставку потрібних матеріалів.

Машини з переплавки наявні, а от форм у підприємства не має, тому витрати на придбання форм становитимуть 7000 грн., якщо купувати на ринку, та 5000 якщо купувати їх за підтримки держави. Витрати на сировину для виробництва даної кількості товару становитимуть 5000 грн. отже сумарні витрати на виробництво потрібного продукту будуть біля 10000 грн.

Тернопільобленерго заковує 1 раз на рік кришки та корпуси для лічильників у Почаївської фабрики Пластик на суму 10000 грн.. ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» може зацікавити покупця близькістю та зручною логістикою, також фабрика може надавати потрібні товари замовнику поступово протягом року, коли вигідно буде Тернопільобленерго забрати замовлення. Отже, як ми бачимо Підволочиська фабрика пластмасових виробів виходить на нуль першого року співпраці і лише з одним партнером, якщо ми розглянемо замовлення від Хмельницькобленерго доходи будуть зростати. Тобто інвестиції окупляться в перший рік роботи. Чим не вигідна пропозиція інвестувати не велику суму у хороший проект. Залишається лише запропонувати такому можливному

партнеру співпрацю та пояснити його вигоду від замовлення в ПАТ «Підволочиській фабриці пластмасових виробів».

Також ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має у наявності цікаву можливість для інвесторів, а саме незавершене будівництво двоповерхового адміністративного корпусу, яке можна перепрофілювати під готель.

У теперішніх умовах потрібно використовувати будь-яку можливість підняти виробництво. Адже тільки так зможемо розвивати регіони, країну та виходити на новий рівень життя.

У загальному випадку система управління оборотними активами є велика, складна і багаторівнева. У даній системі матеріальним потоком, що забезпечує нормальний процес функціонування, є рух запасів предметів праці і предметів споживання, обумовлене їх реалізацією, надходженням і зберіганням. Припинення матеріального потоку зупиняє процес управління оборотними активами, отже, основний інформаційний потік складається із сукупності повідомлень про рух речового потоку на різних ділянках технологічного циклу.

Матеріальний потік це те, що знаходяться в стані руху: матеріальні ресурси, незавершене виробництво, готова продукція, до яких застосовуються логістичні функції, логістичні (транспортування, складування і т.д.) і технологічні операції (механічна обробка, збірка і ін.).

Матеріальний потік, що розглядається в певний момент часу є матеріальним запасом у вигляді матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва і готової продукції, тобто в запасах переважає статична форма матеріальних потоків.

У процесі управління оборотними активами спроби використання окремо взятих логістичних методів управління запасами не приносять успіху, оскільки в літературі досить складно знайти розмежування вибору методу управління запасами для матеріальних ресурсів, для готової продукції і незавершеного виробництва.

В процесі кругообігу оборотних коштів з моменту придбання запасів матеріальних ресурсів до реалізації готової продукції споживачеві необхідно виконання декількох видів операцій:

- Закупівля сировини, матеріалів і комплектуючих;
- Операції технологічної обробки, пов'язані зі зміною форм, розмірів, стану, взаємного розташування деталей і вузлів, складових виріб;
- Реалізація готової продукції споживачам.

При цьому в процесі їх здійснення потрібно виконати роботи з навантаження-розвантаження, внутрівиробничому переміщенню матеріалів і продукції, їх складування та зберігання, розподілу. Таким чином, перераховані процеси доповнюються транспортуванням і складуванням (з супутніми їм операціями), які як би пронизують їх на всьому протязі - від закупівлі матеріальних ресурсів до збуту готової продукції.

Основні процеси для більш ефективного управління в свою чергу можна деталізувати на укрупнені завдання. Далі завдання можна розписати по елементарних операцій. Наприклад, закупівля складається з визначення розміру потреби в матеріалах, формування заявки на закупівлю, вибору постачальника, затвердження заявки на закупівлю, формування заявки постачальнику, отримання рахунку, отримання дозволу на оплату, оплати за рахунком, доставки, передачі на склад.

Крім основних процесів на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» при організації матеріальних потоків необхідно вирішити ряд завдань щодо забезпечення нормального його протікання. Вони складають сукупність допоміжних процесів.

Логістичний підхід до управління оборотними активами передбачає відмову від функціонально-орієнтованої концепції в цій галузі, так як вона має такі недоліки:

- проблеми, що виникають у зв'язку з управлінням оборотними засобами, часто вирішуються за принципом пошуку винного в іншій структурі замість виявлення їх істинних причин;

- функціональні ланки кожної організаційної структури розробляють власну політику управління оборотними коштами що не завжди узгоджується на більш високому рівні організації;

- підприємство, як правило, забезпечується надлишками товарно-матеріальних запасів і простроченої дебіторської заборгованості.

Отже, проблема управління оборотними засобами не може бути вирішена, якщо окремі функції організаційної структури будуть розвиватися не комплексно.

Таким чином логістичний підхід до управління оборотними активами полягає в інтеграції закупівельної (постачальницької), виробничої, розподільної (збутової), інформаційної та фінансової логістик, з метою досягнення результату з мінімальними витратами часу і ресурсів шляхом оптимального, наскрізного управління матеріальними та інформаційними потоками.

Одна з особливостей логістичних підходу полягає в тому, що в ньому поєднуються всі функції по управлінню оборотними активами починаючи від закупівлі матеріальних запасів закінчуючи отриманням доходу та результативним його інвестуванням.

3.3. Удосконалення законодавчої бази управління оборотними активами

В умовах розвитку економіки України ефективність діяльності промислових і торговельних підприємств обумовлюються дієвістю механізмів обліку оборотних активів. Достовірність та повнота обліку оборотних активів можлива за умови наявності адаптованих до потреб вітчизняного ринку методів регулювання як на рівні суб'єктів господарювання так і на рівні держави. Тому питання удосконалення нормативно-правового регулювання обліку оборотних активів підприємств є важливими завданнями у напрямку виконання державою регулюючої і контролюючої функцій.

Однією з головних проблем обліку активів, яка потребує вирішення, є віднесення об'єктів до оборотних чи необоротних.

Відповідно до визначення оборотних активів в П(С)БО 2: «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу».[52]

Можна зробити висновок про наявність великої кількості проблем лише у визначенні поняття «оборотні активи».

Оборотні активи – термін, який визначено як найменування другого розділу активу бухгалтерського балансу, тобто до оборотних активів відносяться ті активи, які у бухгалтерському балансі відображаються у його другому розділі. До основних елементів оборотних активів належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів.

Але, найбільш повне визначення активам дав І. А. Бланк. Він визначив, що активи підприємства являють собою контрольовані ним економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, що характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю, і здатністю

генерувати дохід, постійний оборот яких в процесі використання пов'язаний з фактором часу, ризику і ліквідності. [70, с. 19-20]

Також існує проблема щодо складу МШП. Згідно п. 6 П(С)БО 9 для цілей бухгалтерського обліку запаси включають МШП, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року. Крім того, П(С)БО 9 “Запаси” не містить переліку МШП, тому підприємства самі встановлюють і відображають в наказі про облікову політику склад МШП. [53]

Однією зі сторін проблеми, пов'язаної з організацією аналізу на підприємстві, є складна система цін на оборотні активи. Більш доцільним було б ретельне дослідження її основних аспектів. Єдність синтетичного й аналітичного обліку на підприємстві забезпечує застосування облікової ціни та оптових договірних цін.

Оцінка оборотних активів, що надходять здійснюється в обліку на основі історичної собівартості, яка передбачає підрахунок всіх витрат на виробництво та придбання. При вибутті запасів Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено п'ять методів оцінки: ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів, нормативних затрат, ціни продажу. [53]

Кожен з них має свої переваги та недоліки, що зумовлює їх використання підприємствами в залежності від поставленої мети.

За умови використання методу середньозваженої собівартості, використані запаси рівномірно переносять свою вартість на собівартості продукції чи фінансового результату та за допомогою цього відображається більш реальний прибуток.

Щодо витрат майбутніх періодів, то враховуючи факт, що чітких рекомендацій щодо формування та обліку витрат майбутніх періодів немає, підприємства можуть самостійно вирішувати, які витрати включати до складу витрат майбутніх періодів, а також визначати терміни списання цих

витрат. З огляду на це статті, віднесені до витрат майбутніх, одні можуть бути віднесені до оборотних активів, інші – до необоротних.

У нормативно-правовій базі України щодо понять пов'язаних з оборотними активами та їх обліку також наявні певні суперечності. Це ускладнює розвиток методологічних та методичних підходів до розробки методик обліку запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій. Тому завдання статті полягають в проведенні аналізу законодавчої бази регулювання процесів обліку оборотних активів підприємств та розробці рекомендацій щодо усунення існуючих недоліків.

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що на сьогоднішній день в нормативній базі України дуже часто зустрічаються протиріччя при визначенні тих чи інших термінів.

В Господарському Кодексі України визначається, що оборотними засобами є сировина, матеріали, паливо, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого та невиробничого призначення [19, ст. 139, п.4]. Однак дане визначення доцільно уточнити. Оскільки в представленому переліку відображені лише складові оборотних фондів підприємства, а фонди обігу не обґрунтовуються. Поряд з цим, не зрозуміло чи мова йде про всі складові оборотних активів, чи тільки їх частина. Якщо всі складові, то в ньому не знайшли відображення поточні фінансові інвестиції, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти.

В Законі України «Про оренду державного та комунального майна» вживається поняття «оборотні матеріальні засоби» [35, ст. 4]. Однак, визначення цього терміну не представлено. Слід зазначити, що під оборотними матеріальними засобами доцільно розуміти частину оборотних активів, які мають матеріально-речову форму. Тобто мова йде про оборотні матеріальні активи, до складу яких входять виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, облік яких ведеться на відповідних рахунках.

У наказі Головного управління Державного казначейства України, Міністерства економіки України «Про затвердження Порядку дооцінки матеріальних запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів бюджетних установ» [57] використовується термін «матеріальні запаси». Визначення цього терміну також не представлено. Його можна тлумачити дwoяко. З одного боку - як запаси матеріалів, а з іншого - як запаси, які мають матеріальну форму. Однак, даний термін є тотожним терміну «оборотні матеріальні засоби». А отже під ним розуміють оборотні матеріальні активи. Тому для усунення таких непорозумінь слід забезпечити у законодавчих актах єдиний підхід до даного терміну та його визначення.

В Постанові Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Методики оцінки вартості об'єктів оренди» [55, п. 14] використовуються терміни необоротні та оборотні засоби, оборотні матеріальні засоби. Слід зазначити, що належність майна до тієї чи іншої складової, за цим нормативним актом, необхідно визначати згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції». Однак у П(С)БО не визначені такі поняття. У зв'язку з цим, виникає необхідність забезпечити єдиний підхід до використання відповідних категорій їх визначень та оцінки.

Різні поняття, що стосуються оборотних активів підприємства використовуються в положенні «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» [58]. Це такі терміни, як оборотний капітал, оборотні активи, найбільш ліквідні оборотні засоби (грошові засоби та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції та дебіторської заборгованість), власні оборотні засоби, чистий оборотний капітал. Однак їх визначення не представлені. Тому для уникнення непорозумінь, у даному нормативному документі рекомендується представити визначення цих термінів та їх систематизувати.

У законодавчій базі існують певні невідповідності і при визначенні терміну «товари». Так, в Законі України «Про оподаткування прибутку

підприємств» [33, ст. 1.16] визначено, що товари - матеріальні та нематеріальні активи, а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення. В Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [29, ст. 1], товар - це будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі). В Господарському Кодексі України охарактеризовано, що товарами у складі майна суб'єкта господарювання визнаються вироблена продукція (товарні запаси), виконані роботи та послуги [19, ст. 139, п.6]. В П(С)БО під товарами розуміють матеріальні цінності, що придбані та утримуються підприємством з метою подальшого перепродажу [49, п. 6]. Таке трактування використовуються для цілей бухгалтерського обліку на промислових (для них характерні виробничі запаси, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів) та торговельних підприємствах (для них характерні лише товарні запаси). Як бачимо, представлені визначення по-різному визначають сутність товарів. Тому для вірного розуміння економічної сутності «товарів» доцільним є забезпечення єдиного підходу до визначення даного поняття шляхом обґрунтування особливостей господарської діяльності підприємств. При цьому важливо враховувати бухгалтерський підхід.

В Інструкції Міністерства фінансів України «Про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей» [59] використовуються терміни «товарно-матеріальні цінності» та «цінності». В ній обумовлено, що сировина, матеріали, паливо, запчастини, інвентар, худоба, насіння, добрива, інструмент, товари, основні засоби та інші товарно-матеріальні цінності, а також нематеріальні активи, грошові документи і цінні папери (надалі - цінності) відпускаються покупцям або передаються безоплатно тільки за довіреністю одержувачів. В даному випадку під товарно-матеріальними цінностями розуміють складові необоротних та

оборотних активів, які продаються або передаються безоплатно. Тобто, акцент робиться на можливості продажу таких активів.

На відміну від даного нормативного акту, у Порядку проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей [54, п.2] обумовлено, що підприємства усіх форм власності повинні проводити на початок кожного місяця переоцінку товарно-матеріальних цінностей за умови змін цін на виробничі запаси і товари. Даний порядок свідчить, що товарно-матеріальні цінності, які підлягають переоцінці можна також поділити на дві частини: 1) покупні товарно-матеріальні цінності (сировина, матеріали, конструкції і деталі, напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, устаткування для комплектування продукції, що виробляється, будівельні матеріали, МШП, що знаходяться на складах і які не були в експлуатації, товари, які знаходяться на підприємствах торгівлі і споживчої кооперації, а також в постачально-збутових організаціях); 2) товарно-матеріальні цінності власного виробництва (матеріали, напівфабрикати, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, готова продукція). Отже, можна зробити висновок, що в цьому законодавчому акті під товарно-матеріальними цінностями розуміють виробничі запаси, товари та готову продукцію. Як бачимо, в Інструкції Міністерства фінансів України «Про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей» та Порядку проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей склад товарно-матеріальних цінностей визначається неоднаково. Тому необхідно представити однакове трактування даного поняття.

П(С)БО 9 «Запаси» запасами визначає активи, які 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Таким чином, даний нормативний документ розглядає запаси

як сукупність чотирьох складових: виробничих запасів, незавершеного виробництва, товарів та готової продукції.

Виникають суперечності і при розкритті в законодавчій базі сутності понять «кошти», «гроші» та «грошові кошти». Так, в Цивільному Кодексі України [64] ці поняття ототожнюються. Однак, необхідно відмітити різні аспекти понять «гроші» та «грошові кошти». Гроші - це товар, який відіграє роль загального еквіваленту. А для підприємств, юридичних осіб, більш коректним є поняття «грошові кошти». Згідно з МСФЗ 7 «Звіти про рух грошових коштів» грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання. Відповідно до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» грошові кошти включають готівку, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання. За такими визначеннями зрозуміло, що грошові кошти підприємства можуть бути в готівковій та безготівковій формі.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що існуючі протиріччя у законодавстві України усугубляють ситуацію у напрямку удосконалення управління оборотними активами вітчизняних підприємств та вимагають негайного їх урегулювання шляхом забезпечення єдиного підходу до використання окремих понять та їх визначень.

Отже, одним із основних чинників покращення діяльності підприємства є ефективне використання їх оборотних активів, які займають значне місце в структурі активів підприємства.

Від ступеня ефективності використання оборотних активів залежить фінансовий стан підприємства. Тому необхідно з виходом українських підприємств у міжнародний економічний простір досягнути порозуміння різних суб'єктів господарської діяльності у межах країни та за її кордоном. Необхідна єдина термінологія та методика аналізу оборотних активів.

Бухгалтерський облік основних засобів потребує удосконалення з точки зору різних аспектів усунення недоліків в процесі обліку основних засобів та набуття узгодженості законодавчо-нормативних документів має призвести до гармонізації бухгалтерського обліку в Україні.

Висновки до третього розділу

Підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробничого підприємства за рахунок використання логістичного підходу розглядається як один з перспективних напрямків у підприємницькій діяльності.

Застосування наукових підходів і практичних методів логістики обумовлено прагненням до підвищення фінансової стійкості та господарської ефективності підприємства, шляхом зниження загальних витрат і збільшення прибутку.

ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має певні шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами, а саме докладніше вивчення боржників за методом XYZ, для пришвидшення процесу ліквідації дебіторської заборгованості. Також було запропоновано провести переговори з потенційними партнерами та збільшення їх кількості. Розширення номенклатури продукції також, є перспективним напрямком при динамічній ситуації на ринку, адже гнучке підприємство може краще пристосуватись до прийдешніх змін. Альтернативне використання основних засобів дасть можливість фабриці залучити додаткові кошти, адже можна надавати допоміжні послуги на наявних станках (послуги зі свердлування чи точіння).

Оптимізація виробничих площ є однією із можливостей даного підприємства, реструктуризація допоможе продуктивніше використати не лише тимчасово вільні цехи, а й корпуси де не здійснюється адміністративна діяльність.

На нашу думку, основною перспективною логістичною стратегією зі збуту для ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є диверсифікація продукції та зосередитись на своїх технологічних можливостях. Також доцільно було б здійснити рекламну компанію, для збільшення обсягів реалізації продукції. Також, перспективним шляхом було б розширення номенклатури, а саме виготовлення інших суміжних товарів з пластмаси.

ВИСНОВКИ

У даній роботі були вивчені теоретичні аспекти управління оборотними активами та практичні деталі ефективності виробничої діяльності ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів», а також розглянута сутність логістичного підходу до управління оборотними активами на даному підприємстві. Було вивчено загальну характеристику підприємства, в тому числі управлінську структуру, проаналізовані фінансові показники підприємства, а також досліджено виробничу діяльність підприємства. У процесі дослідження була розглянута структура загальних витрат підприємства, виявлено шляхи оптимізації витрат та запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності господарської діяльності підприємства та нові шляхи отримання доходів.

На основі проведеного аналізу та узагальнення наукових підходів, сутність терміну «оборотні активи», на наш погляд, слід розглядати як мобільну частину активів підприємства, яка використовується протягом одного року у процесі операційної, фінансової, інвестиційної діяльності з метою отримання економічних вигод.

Проаналізувавши економічний стан фабрики було виявлено, що коефіцієнт зносу основних засобів показує, що основні фонди є застарілими та зношеними, тому основними характеристиками виробничого потенціалу та виробничих потужностей організації є їх модернізація та оновлення технічного забезпечення. Бачимо, що фабрика може виплатити свої зобов'язання лише при повній ліквідації та продажі всіх активів, тому важливим аспектом є покращення стану всього підприємства, а особливо оборотних активів та їх ефективне використання для подальшого покращення всього фінансового стану фабрики.

Також можемо зробити висновок про те, що в динаміці практично всі види оборотних активів зросли окрім готівки, дебіторської заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги. Динаміка зменшення частки дебіторської заборгованості говорить про те, що на даному підприємстві

наявна системи управління даним видом оборотних активів. Частка в 2013 році становить 80,32 %, а вже в 2015 році вона рівна 62,58%, це є позитивною динамікою протягом трьох аналізованих років, хоча і складає досить велику частку від всіх оборотних активів. Це свідчить про недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій по виникають боргами, зростання невиправданої дебіторської заборгованості. Дані проблеми можуть в подальшому призвести до нестабільності фінансового стану підприємства.

Можна зробити висновок, що ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» не має в наявності системи управління поточними фінансовими інвестиціями, адже дані значення в балансі рівні нулю. Грунтовний аналіз економічних показників показує, що ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є не стійким підприємством та не може забезпечити виконання своїх зобов'язань.

Також аналізуючи отримані результати, можемо зробити висновок про те, що управління оборотними активами відбувається відповідно до їх об'ємів, структури та потреб виробництва, але існують і проблемні зони які потребують альтернативних шляхів управління, а саме зменшення суми дебіторської заборгованості, що успішно відбувається, але потрібно пришвидшити даний процес. Для цього було запропоновано запровадження системи об'єднаних методів ABC та XYZ. Та ефективно управляти тимчасово вільними грошовими коштами та їх еквівалентами для отримання доходу від їх використання у поточних короткострокових інвестиціях, а не як у даному випадку залишення їх на рахунку в банку.

На нашу думку, основною перспективною маркетинговою стратегією для ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» є диверсифікація продукції та зосередження на своїх технологічних можливостях. Також доцільно було б здійснити рекламну компанію, для збільшення обсягів реалізації продукції.

Оскільки ми бачимо що основними продуктами Підволочиської фабрики пластмасових виробів є кульки для сухих басейнів, то доцільним було б розширення ширини та глибини асортименту товарів ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів». Перспективним шляхом розширення номенклатури можна вважати виготовлення інших суміжних товарів з пластмаси. ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» має у наявності цікаву можливість для інвесторів, а саме незавершене будівництво двоповерхового адміністративного корпусу, яке можна перепрофілювати під готель. Також використовуючи наявне обладнання можна диверсифікувати виробництво та зробити його більш гнучкішим та пристосованішим до потреб сучасного ринку. Також наявні допоміжні цехи, такі як інструментальний цех для ремонту обладнання, забезпечений металообробним обладнанням: токарні станки, фрезерні станки, плоскошліфувальні станки, свердлильні станки, розточні станки, заточні станки. Можна надавати допоміжні послуги зі свердлування чи точіння.

Кожне підприємство повинне так налагодити систему управління оборотними активами, щоб це призводило до заощадження коштів та зменшення втрат самого суб'єкта господарювання. Використання сучасних логістичних методів управління на підприємстві допоможе раціоналізувати та оптимізувати систему організації оборотних активів, а цим і покращити конкурентне становище на ринку за рахунок скорочення витрат.

Можна зробити висновок, що на даному підприємстві обов'язковим є використання новітніх технологій в системі управління оборотними активами і в цьому процесі незамінними є логістичні підходи. Ми переконані, що доцільні підходи мають ґрунтуватись на основі методів ABC та XYZ, системи «Мінімум-максимум», JIT (just-in-time), оптимізація обсягу оборотних активів, формування належної стратегії логістичного управління оборотними активами.

Робота спрямована на розв'язання важливої проблеми – удосконалення управління оборотними активами підприємства.

Узагальнюючи результати теоретичної та практичної роботи, доцільно зробити такі висновки та пропозиції:

1. Забезпечення достатнього рівня ліквідності, платоспроможності, прибутковості вітчизняних підприємств пов'язане із завданнями підвищення ефективності управління оборотними активами.

2. Оборотні активи – це мобільна частина активів підприємства, яка використовується протягом одного року у процесі операційної, фінансової, інвестиційної діяльності з метою отримання економічних вигод. Забезпечення ефективності управління оборотними активами передбачає врахування методологічних засад, на яких цей процес базується, обґрунтування зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на нього, й визначення його ролі і місця в системі управління фінансами підприємства.

3. Управління оборотними активами підприємства має включати обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю, 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями, 3) управління запасами.

4. Важливим чинником ефективності управління оборотними активами на підприємстві є якість його правового забезпечення. Застосування розроблених рекомендацій щодо необхідності уніфікації та уточнення понять, пов'язаних з оборотними активами підприємств, які зустрічаються у законодавстві України, дає можливість підвищити якість правового забезпечення управління оборотними активами підприємств.

5. Дане підприємство має недостатній рівень управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями. Застосування методики оцінки управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями дає змогу оцінити рівень управління на підприємстві цими складовими оборотних активів, вчасно виявити недоліки в управлінні ними та прийняти необхідні регулюючі рішення.

6. Для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю вітчизняним промисловим і торговельним підприємствам доцільно використовувати методіку управління портфелем дебіторської заборгованості на основі логістичних підходів, які дадуть можливість розробити індивідуальних умов кредитування покупців, оцінити вигідність кредитування, оцінити вплив чинників на обсяги дебіторської заборгованості, забезпечити контроль за поточними обсягами дебіторської заборгованості, обґрунтувати можливості її рефінансування.

Теоретичний аналіз сутності логістичного підходу в управлінні оборотними активами показав, що застосування логістичної концепції в рамках підприємства дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності підприємства, за рахунок мінімізації витрат. Мінімізація витрат сприяє збільшенню прибутку, підвищенню показників рентабельності, забезпечення стабільного фінансового стану підприємства і як наслідок, підвищенню конкурентоспроможності компанії на ринку.

Використання запропонованих у даному дослідженні рекомендацій щодо управління оборотними активами на ПАТ «Підволочиська фабрика пластмасових виробів» дозволить підвищити їхній рівень ліквідності, платоспроможності, прибутковості, що є надзвичайно важливим для подальшого його розвитку та розвитку економіки нашої країни в цілому. Виконані розрахунки дають підставу вважати, що реалізація розроблених рекомендацій дозволить підвищити ефективність управління оборотними активами підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреева, Г. І. Економічний аналіз [Текст]: навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2008. - 263 с. - (Серія «Вища освіта XXI століття!»).
2. Балюх М.А. Економічний аналіз. Навч. посібник /М.А. Балюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін., за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2009 - 556 с.
3. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. - К.: т-во «Знання», КОО, 1999. - 312 с.
4. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту. Т.1./ І.А. Бланк - К.: Ника-центр, 1999. - 592с.
5. Бланк І.А. Управління активами / І.А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2011. - 702 с.
6. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств // Інвестиції практика та досвід.–2008. –№4.–С.40–44.
7. Боді Зві, Мертон Роберт. Фінанси.: Пер. с англ. - М.: Видавничий будинок «Вільямс», 2008 - 592 с.
8. Болюх М.А. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.;За заг. ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – Вид. 27-е, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. –412 с.
9. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб./ Н.М.Бондар - К.: Видавництво А.С.К., 2010. - 400 с.
10. Бондаренко О.С. Вплив організаційно-правової форми господарювання підприємства на його інноваційну політику/ О.С.Бондаренко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. - 2010. - № 5, Т.2. - С.93-96.
11. Бондаренко О.С. Методичні засади управління портфелем дебіторської заборгованості/ О.С. Бондаренко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави». - Дніпропетровськ: Наука і освіта. - 2010. - Т.2 - С.76-78.

12. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства/ О.С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. — № 4. – С. 40–44.
13. Брейлі Р., Майерс С. Принципи корпоративних фінансів: підручник/ Р. Брейлі, С. Майерс – 2-е рос. вид. (пер. з 7-го міжнар. вид.) — М. 2008. — 1008 с.
14. Брігхем Євхен. Основи фінансового менеджменту/ Євхен Брігхем: пер. з англ. - Київ: Молодь, 2007. - 1000 с.
15. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. / Л.Д. Буряк.; Державний вищий навч. заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана».— К.: КНЕУ, 2007. – 432 с.
16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спец. "Облік і аудит" /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 726 с.
17. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку /Пер. з англ.О. Мінін, О. Ткач. - К.: Основи, 1999. - 943 с.
18. Горин М.П. Просторові фактори розвитку територіально-виробничих систем / М.П. Горин // Регіональна економіка: наук.8практ. журн. – Л. : Інститут регіональних досліджень НАН України. – 2007. –№ 2 (44). – С. 49–58.
19. Господарський кодекс України прийнятий 16.01.2003 р. № 436-IV
20. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. Посіб/ Б. В. Гринів - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 392 с.
21. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства/ Н.М. Давиденко // Актуальні проблеми економіки.– 2005.– №2. – С. 36–40.
22. Дудар Т.Г., Волошин Р.В. Основи логістики/ Т.Г. Дудар, Р.В. Волошин. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 176 с.

23. Душило А.А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства / А.А. Душило // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 4. – С. 431–435.

24. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996 із змінами та доповненнями

25. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" № 2343–ХІІ від 14.05.1992 р. зі змінами та доповненнями

26. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.1992 р. № 1577–ХІІ зі змінами та доповненнями

27. Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30.10.1991 р. № 448/96–ВР зі змінами та доповненнями

28. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 р. № 2210 зі змінами та доповненнями

29. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" № 959–ХІ від 16.04.1991 р. зі змінами та доповненнями

30. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 р. № 1955–ХІІ ВР зі змінами та доповненнями

31. Закон України "Про лізинг" від 11.12.2003 р. № 1381–ІV

32. Закон України "Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні" від 10.12.1997 р. №710/97–ВР зі змінами та доповненнями

33. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.1994 р. N334/94–ВР в редакції від 22.05.1997 р. із змінами та доповненнями

34. Закон України "Про оренду державного та комунального майна" № 2269–ХІІ від 10.04.1992 р. зі змінами та доповненнями

35. Закон України "Про оренду державного та комунального майна" від 10.04.1992 р. № 2269–ХІІ зі змінами та доповненнями

36. Закон України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" № 2658–III від 12.07.2001 р. зі змінами та доповненнями

37. Закон України "Про податок на додану вартість" від 03.04.1997 р. №168/97–ВР із змінами та доповненнями

38. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" № 2181 – III від 21.12.2000 р. зі змінами та доповненнями

39. Закон України "Про цінні папери та фондову біржу" від 18.06.1991 р. № 1201-ХІІ зі змінами та доповненнями

40. Ізмайлова Н.В. Управління оборотними активами підприємств: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н.В. Ізмайлова. — К., 2009. – 24 с..

41. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств/ В.П. Кодацький // Актуальні проблеми економіки. – 2008. — № 4. – С. 150.

42. Крейніна М.Н. Фінансовий менеджмент: Пос./ М.Н.Крейніна - 2-е вид., доп. - М.: Вид-во "Дело и Сервис", 2001. - 400 с.

43. Крикавський Є.В. Логістика для економістів: Підручник/ Є.В.Крикавський. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2004. — 147 с.

44. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Г.І. Купалова— К., 2008. — 639 с..

45. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник/ О.В. Лишиленко. - 3-3 те вид., перероб.і доп.- Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2009.-670с.

46. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства. Підручник для вузів. (Під ред. проф.Н.М. Ушакової) - К.: «Хрещатик», 1999р. - 800 с.

47. Митрофанова Г. В., Кравченко Г. О., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз /за ред. Г. В. Митрофанова. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т: / Навчальний посібник — 2002. — 301 с.
48. Наказ ФДМУ "Про порядок відчуження основних засобів, що є державною власністю" N 1477 від 30.07.1999 р.
49. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку //ЛІГА Бізнес Інформ. – 2005 р.
50. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. – № 7. – С.43 – 46.
51. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент: навч. посібник/ Г.Й. Островська — Т.: Підручники і посібники, 2008. — 576с.
52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” затверджене наказом МФУ №131 від 14.06.2000 р.
53. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджено наказом МФУ від 20 жовтня 1999 р. N 246.
54. Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей, затверджений Міністерством економіки України 31.05.1993 року
55. Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Методики оцінки вартості об'єктів оренди" N 3 від 2 січня 2003 р.
56. Про Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна: Положення затверджене наказом Міністерства юстиції України N 31/5 від 9.06.1999 р.
57. Про затвердження Порядку дооцінки матеріальних запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів бюджетних установ: Наказ Головного управління Державного казначейства України, Міністерства економіки України N 127/13 8 від 2.12.1997 р.
58. Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Положення затверджене Наказом N 49/121. Міністерства фінансів України та Фондом державного майна України від 26.01.2001 р.

59. Про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей": Інструкція затверджена наказом Міністерства фінансів України N 99 від 16.05.1996 р.

60. Прокопенко, І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін. - . К. : ПУЛ, 2008. - 430 с.

61. Соляник Л.Г. Організаційно-економічний механізм управління оборотними активами та джерелами їх фінансування / Л.Г. Соляник // Економічний вісник Національного гірничого університету. – Дніпропетровськ: РВК НГУ. – 2005. – № 4. – С. 48–54.

62. Суторміна В. М. та ін. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч. посібник / В. М. Суторміна, В. М. Федосов, Н. С. Рязанова; за ред. В. М. Фецосова. - К.: Либідь, 1993. - 247 с. [52, с.369].

63. Указ Президента "Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України" № 839/95 від 13.09.1995 р. зі змінами та доповненнями.

64. Цивільний Кодекс України прийнятий 16.01.2003 р. № 435-IV.

65. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [підручник] / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2013. — 375 с.

66. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія / І.Й. Яремко. – Л.: Каменяр, 2006. – 176 с..

67. Алесинская Т.В. Учебное пособие по решению задач по курсу «Экономико-математические методы и модели». — Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2002. — 153 с..

68. Атрилл Питер, МакЛейни Эдди. Управленческий учет для нефинансовых менеджеров /Пер. с англ.; Под ред. Каныгина С.Л. - Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2011. - 624 с.

69. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 720 с.
70. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд. перераб. и дополи. – К: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.;
71. Бригхем, Ю. Финансовый менеджмент : учебник / Ю. Бригхем. – СПб.: Экономическая школа, 2008. – 497 с.
72. Ван Хорн Основы управления финансами /Пер с англ. - М.: Финансы и статистика, 2007. - 782 с.
73. Ван Хорн, Джеймс, К., Вахович, (мл.), Джон, М. Основы финансового менеджмента, 11-е изд.: Пер. с англ. - М.: изд. дом "Вильямс", 2010. - 992 с.
74. Горфингель, В.Я. Экономика предприятия : учебник / В. Я. Горфингель, В. А. Швандар. - М. : ЮНИТИ, 2007. – 564 с.
75. Звягинцев А.М. Корпоративные структуры и логистика/ А.М. Звягинцев // Логистика. - 2010. - № 2. - С.29-31.
76. Ковалев, В. В. Финансовый анализ: управление капиталом, выбор инвестиций, анализ отчетности : учебник / В. В. Ковалев. - М. : Финансы и статистика, 2008. – 412 с..
77. Alan C. Shapiro, Sheldon D. Balbirer. Modern corporate finance: A Multidisciplinary Approach to Value Creation, 2000 by Prentice-Hall, p.545.
78. Belverd E. Need, Jr. Financial accounting, 1989 edited by Houghton Mifflin Company, p.791.
79. Corporate Financial Management. G. Arnold. – Financial Times, Prentice Hall, 1998. – P. 543.
80. Harris, Ford W. *Operations Cost* (Factory Management Series), Chicago: Shaw (1915).
81. Wilson, R. H. "A Scientific Routine for Stock Control", Harvard Business Review, 13, 116–128 (1934).
82. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

83. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник / О.О.Непочатенко, Н.Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pidruchniki.com>

84. Ляшенко М.С. Управління капіталом підприємства: конспект лекцій / М.С. Ляшенко. Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/643/3/>

85. П (С)БО № 2 "Баланс", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO9.aspx>

86. Каличева Н. Є. Логістичні підходи, як основа раціональної організації виробничого процесу на підприємстві / Н. Є. Каличева, В. О. Маслова // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2014. - Вип. 47. - С. 83-86. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2014_47_18.